U hetym numary 12 bačyn

ŠALTINIS

Krynica

Biełaruskaja Narodnaja Hazeta
Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 3 (711).
Cana 10 ct.
VILNIA, 12.I.1940 h.
Hod vydańnia XXII.

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity.
Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Zavalinê g-vê 1—2, tel 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 9—10 hadz.

JUBILEJ KS. ADAMA STANKIEVIČA

Vitajem!..

Ćviortka stahodździa ŭ historyi heta adzin mament, dla čałavieka-ž heta pałavina žyćcia. I siańnia našy dumki źvierniem da čałavieka, jaki najcharašejšuju pałavinu svajho śviedamaha žyćcia addaŭ na słužeńnie Baćkaŭščynie—Biełarusi. Hetym čałaviekam jość ksiondz Adam Stankievič.

Čamu my Jahonyja ŭhodki adznačajem.

Nie pamylimsia, kali skažam, što niama ŭ nas druhoha duchoŭnika, jaki karystaŭsia-b takim miram siarod viernikaŭ katalikoŭ i pravasłaŭnych, jak ks. Ad. Stankievič. Kožny adčuvaje ŭ im vyznavalnika idei nie jak adarvanaj abstrakcyi, ale realnaj sapraŭdnaści žyvoha Biełaruskaha Narodu. Heta jość rezultat hłybaka pradumanaj tolerancyi Jubilara i Jahonaj sapraŭdy chryścijanskaj lubovi bliźniaha.

Nia mienšaja adnak papularnaść Jubilara i jak dziejača biełaruskaha naahuł. Z im lohka znachodzić „supolny jazyk", jak „pravy dziejač, tak i „levy", jak svoj tak i čužyniec — aby tolki byŭ namierany tak ščyra šukać praŭdy, jak jaje šukaje sam Jubilar.

Jak duchoŭnickaja, tak i ahulna-hramadzkaja biełaruskaja praca Jubilara vychodzić z radzimych karanioŭ biełaruskaha Narodu i da ich viartajecca. Tut jość sakret maralnaj stabilnaści ks. Ad. Stankieviča pry ŭsiakich varunkach vonkavych, zhetul biezapelacyjna dzieić Jahonaja „hatunkovaja vaha" i za heta my Jaho ščyra vitajem!

Ad. Klimovič

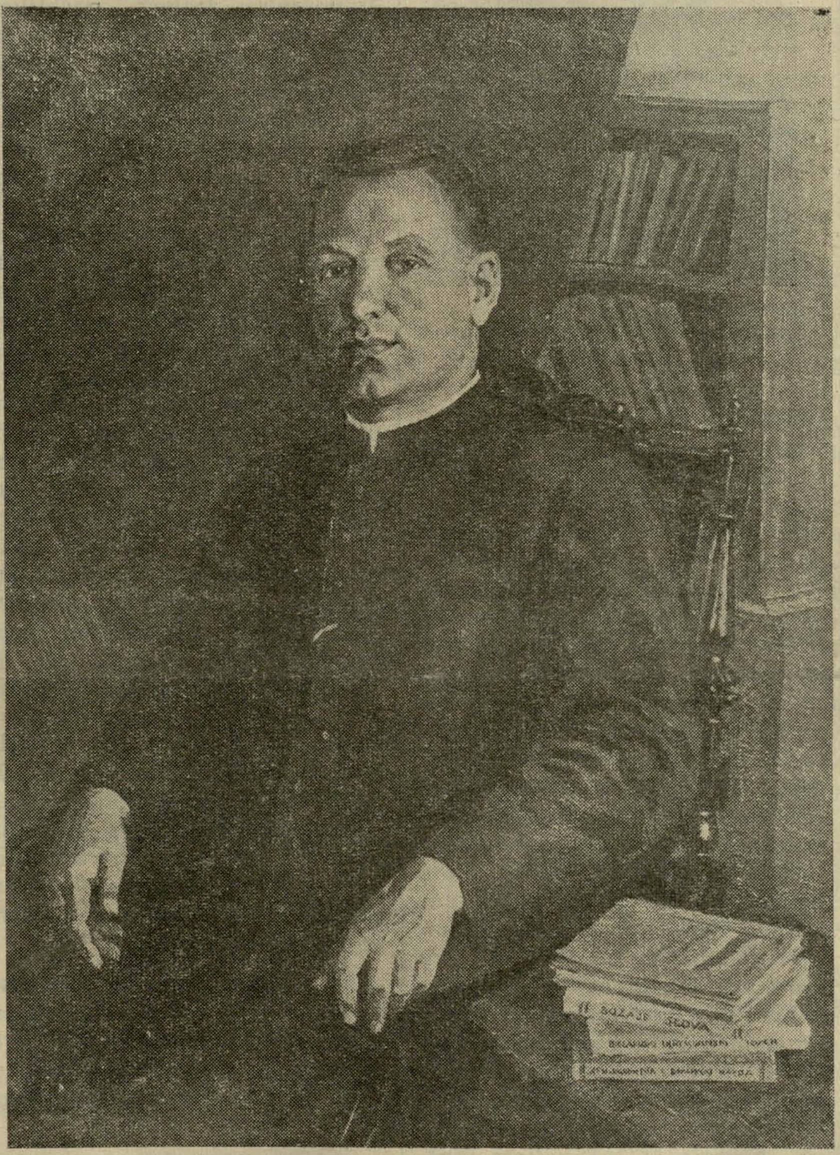

KS. ADAM STANKIEVIČ
Foto z abraza P. Siarhijeviča

Vypuskajučy hety numar „Krynicy" pryśviačany 25-tym uhodkam śviatarstva i ahulna-nacyjanalnaj pracy viedamaha biełaruskaha dziejača ks. Adama Stankieviča, uvažajem za patrebnaje pajaśnić, što inicyjatyva padobnaha vydaviectva, tolki ŭ šyrejšym abyjmie, naleža da redakcyi kvartalnika „Калосьсе", jakaja i sabrała patrebny matarjał. Tamu ŭsie daty pad matarjałami — pradvajennyja.

Vajna adnak nia tolki spyniła tymčasam vydaviectva „Калосьсе", ale ŭ časie jaje biezpavarotna zahinuła i vialikaja čaść, najbolš mo' cennych matarjałaŭ. I tolki častka zachavanaj rešty hetaha matarjału złažyłasia na źmiest siańniašniaha numaru „Krynicy". U padbory hetaj čaści matarjału pryjšłosia kiravacca temami matarjałaŭ. Tamu vypuščany tut asabistyja uspaminy asob da Jubilara navat najbližejšych, kali jany nia ŭnosili čahości novaha, aryhinalnaha i dla ahułu vartasnaha.

Patrabuje jašče pajaśnieńnia sprava aŭtarstva vykarystanych matarjałaŭ, paimienna tych, jakija nie padpisany ani sapraŭdnymi imionami, ani ahulna viedamymi mianiuškami. Z aŭtarami hetych matarjałaŭ nia možna było ciapier parazumiecca i tamu ab ichnich asobach ličym za patrebnaje tut pramaŭčać. Ahulna tolki zaznačym, što aŭtary hetyja, ličačy pavodle pradvajennaj nomenklatury, pachodziać z kruhoŭ ad samych levych da pravych, ad staršaha pakaleńnia da najmałodšaha, ad „prostych" i „vučonych" ad mužčyn i žanok — słovam u ŭhodkach dastoinaha Jubilara ŭziali ŭčaście pradstaŭniki ŭsich kruhoŭ biełaruskaha hramadzianstva.

Redakcyja

Na projdzienym šlachu

Farmalna, moža było-b i kryŭdna dla našaha Jubilara ličyć sioleta 25 hadoŭ jahonaj biełaruskaj nacyjanalnaj dziejnaści, bo-ž hetuju dziejnaść raspačaŭ jon niekalki hod raniej. Ale jość u žyćci čałavieka svajho rodu pierałomnyja mamenty, dziela jakich roźnica ŭ časie jak-by nie adyhryvaje nijakaj roli. Takim važnym i pierałomnym mamentam u žyćci ks. Adama Stankieviča było *pryniaćcie im 28 śniežnia 1914 hodu (st. st.) śviaščenstva*, jakoha sioleta spaŭniajecca roŭna 25 hod. Jano dało jamu mahčymaść bolš ćviorda stanuć na hrunt biełaruskaj nacyjanalnaj pracy; ad taho času, budučy śviatarom, naš Jubilar staŭsia bolš akrylenym u słužbie biełaruskaj nacyjanalnaj idei. Voś čamu „možna" zabycca ab uspomnienaj roźnicy času i *ličyć sioleta adnačasna z jubilejem 25-tych uhodkaŭ śviaščenstva i jubilej 25 tych uhodkaŭ biełaruskaj nacyjanalnaj pracy.*

* * *

Ks. Ad. Stankievič radziŭsia 24-ha XII (st. st) 1891 h. u biełaruskaj sialanskaj siam'i, u vioscy Arlaniaty, Kreŭskaj vołaści, Ašmianskaha pav. (na Vilenščynie), z baćkoŭ Vincentaha i Antaniny z Dasiukievičaŭ. Baćka trahična pamior 5.I.1923 ad bandyckaha napadu, matka žyvie siańnia, maje kala 75 ci hod. Pačatkavuju aśvietu Jubilar ad 1901 hodu zdabyvaŭ u carkoŭna prychodzkaj škole — ŭ Barunach, u narodnaj u Halšanach, jakuju skončyŭ u 1904. U hetym-ža 1904 h. u vosieni ŭstupiŭ u haradzkuju školu ŭ Ašmianie. Skončyŭ jaje ŭ 1908 h.

Pa skančeńni haradzkoj škoły, Jubilar nakiravaŭsia ŭ Kat. Duchoŭnuju Seminaryju ŭ Vilniu. Pryrychtavaŭšysia ŭ Vilni ad vosieni 1908 h. da viasny 1910 h. da ŭstupnych ekzaminaŭ, zdavaŭ ich viasnoj hetaha-ž 1910 h. u Maskvie.

Vosieńniu hetaha-ž 1910 h. ustupaje ŭ Vilenskuju Kat. Duch. Seminaryju i kančaje jaje viasnoju 1914 h., ale śviaščenstva adrazu nie atrymaŭ, bo byŭ zamałady. Atrymaŭ jaho ŭ Katalickaj

(dalejšy ciah na 2 bačynie)

J. Šutovič

126022
Lietuvos TSR Centr. Biblioteka

NA PROJDZIENYM ŠLACHU

(*Pačatak na 1 bačynie*)

Duchoŭnaj Akademii ŭ Piaciarburzie 28-ha śniežnia (st. st.) 1914 h. Pieršuju Imšu adpraviŭ na Novy 1915 Hod (st. st.) u parachvijalnym kaściele ŭ Krevie, Ašmianskaha pav. Prabyŭ Jubilar u Akademii da viasny 1918 h. studyjujučy na maralnapraŭnym fakultecie, a zdaŭšy ekzaminy z poŭnaha kursu atrymaŭ stupień kandydata kananičnaha prava. Viasnoj 1918 hodu viarnuŭsia na Baćkaŭščynu. Prabyŭ leta ŭ Baradzieničach u ks. Šutoviča. Adhetul raźjaždžaŭ i havaryŭ, jak i ŭ minułym hodzie, biełaruskija kazańni i ahułam pravodziŭ biełaruskuju rabotu. U žniŭni 1918 hodu viarnuŭsia ŭ Vilniu, adkul jašče ŭ hetym-ža hodzie polskija duch. kat. ułady, kirujučysia svaimi palityčnymi miarkavańniami i chočačy izolavać ad biełarusaŭ vysłali jaho na vikaraha—za miežy etnohrafičnaj Biełarusi—u Drahičyn nad Buham. U Drahičynie prabyŭ da žniŭnia 1919 h. U mižčasie ŭ Vilniu prybyŭ na biskupski pasad viedamy iz svajej spraviadlivaści i śviataści žyćcia biskup Jury Matulevič, pazvoliŭ ks. Stankievič viarnucca z syłki ŭ Vilniu i zaniacca tut biełaruskaj hramadzkaj pracaj, jakaja jaho całkom i zapałoniła.

Za svaju šyrokuju biełaruskuju dziejnaść u Vilni i ŭ kraju spatkała ks. Stankieviča druhaja ssyłka, hetym razam zahadanaja śvieckimi ŭładami. Vilenski vajavoda Bacianski rašeńniem z dnia 12.XII.1938 h. zahadaŭ Jamu pakinuć na 5 hod Vilniu, jakaja ŭ toj čas znachodziłasia ŭ „pryhraničnaj pałasie“. 27-ha śniežnia taho-ž hodu ks. A. Stankievič vyjechaŭ u Slonim, adkul ščaśliva viarnuŭsia nazad u Vilniu ŭ pačatku kastryčnika 1939 h. Niezadoŭha zaniali Vilniu Litoŭskija Ułady, pry jakich Jubilar zapačatkavaŭ dalejšuju dziejnaść na biełaruskim hramadzkim hruncie. U źmienienych varunkach, pry aktyŭnym učaści Jubilara sarhanizavałasia Bieł. Dziarž. Prohimnazija (jakoj Jon źjaŭlajecca dyrektaram) i bieł. pačatkavaja škoła. Aproč taho, Jubilar vybrany staršynioj „Biełaruskaha Centru ŭ Litvie“.

* * *

Treba było b napisać vialikuju monohrafiju, kab ŭsiebakova scharaktaryzavać Jubilara, jak čałavieka i jak niaŭtomnaha dziejača ŭva ŭsich halinach biełaruskaha nacyjanalnaha žyćcia. Ramki hetaha artykułu na heta zavuzkija. Tut koratka pazvolu sabie scharaktaryzavać Jubilara, jak čałavieka i hramadzkaha dziejača. Dobry, čuły sercam i dušoj, pranikłivy, syntetyčny i konsekventny rozumam, tavaryski, vietlivy, kulturny i humanny ŭ adnosinach da ludziej, čałaviek vysokaj kultury i dyscypliny ducha, žyvoha temperamentu, krasamoŭny, u hutarcy aznačajecca zdarovym humaram i daścipnaściu, biezhraničnaj pracavity, natura naskroś

Antanina Stankievičycha— maci Jubilara

hramadzkaja i idejnaja, vialiki filantrop — voś tyja asablivaści charaktaru dastojnaha Jubilara. Hety idealist, zamiłavany ad rańnich hod u pracy, usio žyćcio svajo paśviaciŭ biełaruskaj hramadzkaj adradženskaj spravie. U biełaruskim adradženskim ruchu maje ahramadnyja zasłuhi. Pry Jahonym dziejnym i kirujučym učaści farmavałasia i arhanizavałasia biełaruskaja chryścijanskaja ideolohija, biełaruski chryścijanski hramadzki ruch. Imia našaha Jubilara nierazłučna źviazana z historyjaj hetaha ruchu. Mała hetaha, ks. Ad. Stankievič—pieradavy dziejač biełaruskaha nacyjanalnaha ruchu ahułam. Pry jahonym dziejnym i pavadyrskim učaści raźvivałasia i umacniałasia bieł. nacyjanalnaje žyćcio ŭ Rečypaspalitaj. Jahony demokratyzm, biełaruskija i ahulna čałaviečyja pierakanańni, ščyraja i hłybokaja idejnaść, — pryncypovaść, pracavitaść, stojkaść i viernaść bieł. idei zdabyli dla Jaho pašanu i pryznańnie ŭ šyrokich masach bieł. narodu. Dastojny Jubilar ciešycca tak-ža vialikaj pašanaj i pryznańniem i ŭ inšych narodaŭ.

* * *

Jak ideoloh, ks. Ad. Stankievič nia vychodzie paza ramki śvietapahladu hramadzkaj daktryny i ideolohii Katalickaha Kaścioła. Jahony śvietapahlad zakaraniŭsia ŭ chryścijanskim śvietapahladzie i ahułam u idealistyčnaj filozofii — z adnaho boku, a z druhoha boku nia mienš zakaraniŭsia ŭ ščyrym, konsekventnym i hłybokim demakratyźmie. U Jaho chryścijanstva — heta najvyšejšy kryteryj, z jakoha lohična vypłyvaje Jahony demakratyzm i jakim mieryć Jon vartaści čałavieka-adzinki, čałavieka-hramadzianina, čałavieka-nacyjanalista i palityka. U Jaho chryścijanstva — heta toj najvyšejšy dziejnik, jaki harmanizuje, paradkuje i ŭkładaje ŭ adnu syntetyčnuju całaść usie čałaviečyja na śviecie vartaści. Sutnaść nacyjanalnych pahladaŭ ks. Adama zvodzicca da taho, kab abaranić i ŭhruntavać bieł. nacyjanalnuju indyvidnalnaść, pry hetym poŭnaja nacyjanalnaja indyvidualnaść pavinna nasić u sabie tak-ža ahulna-čałaviečy ŭniversalny źmiest i nastaŭleńnie, što treba lubić inšyja narody, jak svoj ułasny. Nacyjanalnaść — pavodle pahladaŭ ks. Stankieviča - jość tady poŭnaja, kali ŭniversalnaha źmiestu kultura, u tym liku i ŭniversalny śvietapahlad, realizujecca ŭ nacyjanalnaj formie. Hałoŭnaje zadańnie i meta biełaruskaha renesansu, biełaruskaha nacyjanalna-vyzvolnaha ruchu—pa vodle ks. Adama — jość asiahnieńnie, pamahčymaści, najvyšejšych stupieniaŭ praŭdzivaj u bieł. nac. formie kultury i cyvilizacyi. Palityčny ideał Jubilara—asiahnieńnie poŭnaj svabody i suverennaści biełaruskaha Narodu, pry dobrych suadnosinach z narodami inšymi, asabliva susiedzkimi, nie vyklučajučy z imi federacyjnych źviaziaŭ.

Socyjalnyja adnosiny ŭ Biełarusi pavinny apiracca na asnovach spraviadlivaści, z vyklučeńniem jakoha-niebudź vyzysku čałavieka čałaviekam. Ekanamična-hramadzkaja struktura narodu pavinna apiracca na pryncypie pryvatnaj ułasnaści, adnak-ža dapuščajecca i dabravolny kolektyvizm.

Ks. Ad. Stankievič, jak skazana vyšej, pačaŭ raniej, jak 25 hadoŭ, pracavać na biełaruskim hramadzkim hruncie. U 1909 h. piša pieršuju karespan-

Jubilar, jak vučań Haradzkoha Vučylišča ŭ Ašmianie

dencyju ŭ „Našuju Nivu“. U Kat. Duch. Sem. u Vilni hurtuje kala siabie klerykaŭ, słovam i knižkaj uśviedamlaje ich, zakładaje bieł. hurtok i biblijateku, a budučy na vioscy siarod sialan pašyraje bieł. nacyjanalnuju śviedamaść. Adrazu pa pryjeździe ŭ Piaciarburskuju Akademiju zapisvajecca ŭ isnujučy ŭ Akademii bieł. hurtok, jakoha byŭ staršynioj ad 1916 da 1918 h., da skančeńnia Akademii.

Biełaruskaja dziejnaść ks. Adama Stankieviča ŭ Akademii achapłała nia tolki studentaŭ Akademii, ale i studentaŭ Piaciarburskaha Universytetu i klerykaŭ Pieciarburskaj Duch. Seminaryi, a tak-ža inšyja słai hramadzianstva. U Pieciarburzie supracoŭničaŭ u bieł. časapisach „Śvietač“ i „Dziańnica“, jakija pačali vychodzić u Piaciarburzie ad kastryčnika 1916 h., a paźniej—ad 1917 h. — u „Krynicy“. Pa lutavaj revalucyi 1917 h., jašče budučy studentam Akademii, Jubilar vypłyvaje na šyrejšy hramadzki hrunt: biare aktyŭnaje ŭčaście ŭ arhanizacyi bieł. chryścijanskaha demakratyčnaha ruchu, stanovicca aktyŭnym siabram Biełaruskaj Chryścijanskaj Demakratyčnaj Złučnaści, jakaja paŭstała ŭ traŭni ŭ 1917 hodzie ŭ Pieciarburzie, učaśničaje ŭ źjeździe bieł. kat. duchavienstva, jaki adbyŭsia 24—25.V.1917 h. u Miensku, čytaje na im referat ab bieł. ruchu i jahonych adnosinach da kaścielnaha žyćcia ŭ Biełarusi.

Ks. Ad. Stankievič, pieršy z biełaruskaha katalickaha duchavienstva, svaim kazańniem ŭ Dziśnie 21.VII.1917 h. zapačatkavaŭ kazańni ŭ rodnaj movie padčas vizytacyi Vilenskaj Dyecezyi arcyb. Roppam. Jon pieršy z bieł. duch. svajej pramovaj u bieł.movie VI.17h.padčas vy baraŭ vałasnoha staršyni ŭ vioscy Miłašova, Brasł. pav., u jakoj havaryŭ na temu, jak sialanie pavinny karystać z revalucyi, kab jaje nie zmarnavać dla kraju i hramadzkaj spravy, — zapačatkavaŭ hramadzkija i bieł. narodnyja vystupleńni bieł. chadekaŭ. Dziakujučy jahonaj inicyjatyvie arhanizavalisia ŭ Brasłaŭščynie i Dziśnienščynie hurtki Bieł. Chr. Dem. Złučn. Karystajučy z svaje papularnaści i davierra ŭ narodzie, u pačatku červienia 1918 h. ks. Ad. St. na čale tysiačnaj hramady sialan učaśničaje ŭ mieście Brasłaŭ'i u viečy, na jakim vyrašaŭsia palityčny los Brasłaŭščyny, a krychu paźniej, zastupajučysia za ludziej, z vialikaj niebiaśpiekaj dla siabie z boku akupacyjnych niamieckich uładaŭ, pryjaždžaje na padobnaje vieča ŭ Dzisnu.

Hramadzkaja dziejnaść ks. Ad. Stankieviča u hadoch 1917-18 vielmi aktyŭnaja i roznarodnaja. Viarnuŭsia ŭ Vilniu ŭ vosie-

(*kančatak na 11 bačynie*)

J. Šutovič

PRYVITAŃNI AD ICH EKSCELENCYJAŬ

Mitrapalita Hreka-Katalickaha Lvoŭskaha—Kir ANDREJA ŠEPTYCKAHA, Biskupa Vilkaviskaha—Ksiandza MIEČYSŁAVA REJNISA, Biskupa Kašadarskaha — Ksiandza JAZEPA KUCHTY, Jepiskapa Pamacnika Hreka-katalickaha Lvoŭskaha — Kir IVANA BUČKI

Пераклад з украінскага

Дастойны Айцец СТАНКЕВІЧ АДАМ
у Вільні

ВАША ДАСТОЙНАСЬЦЬ,

У дзень Вашага 25-летняга юбілею сьвяшчэнства перасылаю найшчырэйшыя пажаданьні і гратуляцыі.
Няхай Бог багаславіць Вашу працу.

† АНДРЭЙ
Мітрапаліт Львоўскі

Львоў, дня 8.VII.1939.

Pierakład z litoŭskaha

Jaho Miłaści
KS. ADAMU STANKIEVIČU
ŭ Słonimie

Pavažany Ksiondz!

Užo minuła 25 hadoŭ, jak Vy, Pavažany Ksiondz, staicio pad Chrystovym ściaham, kab Usiomahutnaha Boha słovy mudraści i dabra pładniej mahli pryščaplać u rozum i sercy ludziej. Bo što-ž moža być mudrejšym, dastajniejšym i lepšym, jak imknieńni ludzkoj navuki i mudraści złučyć z navukaj abjaŭlenaj samym Boham? Tut, a nia tak hdzie, jość krynica praŭdy i spraviadlivaści i bahasłavienstva žyćcia ludziej.

Vy, Pavažany Ksiondz, prystupili da apostalskaj pracy, jak ksiondz Katalickaha Kaściołu, taho Kaścioła, jaki dziela zahadu Chrysta lubie i šanuje ŭsie narody, jaki zahadvaje kankardatami, kab viernym duchovyja patreby byli dastaŭleny ŭ ich rodnaj movie.

Vy, Pavažany Ksiondz, źjaŭlajeciesia synam Biełaruskaha Narodu, dziela hetaha zrazumieła, što Vy svajej pracaj chacieli i chočacie najbolš pasłužyć svajmu Narodu, kab jon bolš aśviečany, bolš pastupovy ŭ kultury, macniej moh trymacca Chrystovaj navuki i ŭ zhodzie i ŭ salidarnaści moh žyć z susiednimi narodami.

Z nahody Vašaha jubileju sardečna Vas vitaju i razam bahasłaŭlaju ŭvieś Biełaruski Narod.

† MIEČYSŁAŬ REJNIS
Vilkaviski Biskup Pamacnik

Vilkaviški 8.VII.1939.

Pierakład z litoŭskaha

Litoŭskaja Respublika
Kašadarski Biskup

Duža Pavažanamu
KS. ADAMU STANKIEVIČU
ŭ Słonimie

Duža Pavažany Ksiondz Adam!

Z nahody sioletniaha jubileju 25-cihodździa Vašaha śviatarstva prymicie i maje, jak starejšaha ŭ Chryście brata, najlepšyja Vam pryvitańni i pažadańni: kab Boh Najvyšejšy schacieŭ Vas bahasłavić, jak biazupynnuju pracu dakananuju, tak pracu dalejšuju i jak śviatara i jak svajho Narodu Praśviaciciela.

† JAZEP KUCHTA
Kašadarski Biskup

Kašadary 15 lipnia 1939 h.

Пераклад з украінскага

Слава Ісусу Хрысту! *Львоў, 17.VII.39.*

Высокапрэпадобнаму
Айцу АДАМУ СТАНКЕВІЧУ
ў Слоніме

Высокапрэпадобны Айцец АДАМ,

Дастойны Айцец Юбіляр!

З праўдзівай радасьцяй даведваюся, што нейзабаве беларускае грамадзянства будзе Вас вітаць з юбілеем 25-цігодзьдзя Вашага шматзаслужанага сьвятарства, каб аддаць пашану і чэсьць свайму Духоваму Павадыру і Бязстрашнаму Дзеячу ў ваўсіх галінах царкоўнага і грамадзкага беларускага жыцьця. Шчыра жадаю хоць гэтым маім лістом і сэрцам злучыцца з тымі ўсімі прывітаньнямі і жаданьнямі, якія іх Вам зложаць з гэтай нагоды ўсе тыя прыяцелі і знаёмыя, што зблізка ці здалёку прыглядаюцца Вашай гарачай, бязупыннай, шырокай дзейнасьці, з належнай пашанай яе ацэньваюць і падзіўляюць, а з Вашым юбілеем сапраўды цешацца. Бо і як-жа ня цешыцца на сам успамін пра чверць стагодзьдзя на такой пачэснай службе, як служба Хрысту, Яго Сьвятой Царкве і сваей Нацыі. Чверць стагодзьдзя найпрыгажэйшага мужнага веку, выпаўненае прыкладным сьвятарскім жыцьцём і гарачай душпастырскай працай для Божай славы і збаўленьня душ, а апрача таго яшчэ такой шырокай дзейнасьцяй для дабра і славы свайго беларускага народу, з такімі заслугамі і вынікамі, паміма такіх цяжкіх абставінаў сяньняшняга ліхалецьця, з такой пашанай і любоўю шырокіх кругоў свайго беларускага грамадзянства, а так-жа і братняга ў раінскага грамадзянства, што слушна бача ў Вашай Дастойнай Асобе прыклад праўдзівага царкоўнага і народнага дзеяча і бязстрашнага абаронцы праваў свайго народу — гэта ўсё сапраўды вялікая Божая ласка, дана толькі асаблівым выбранцам Божага Прадбачаньня. Гэтай Божай ласкі слушна можна Вам сяньня сардэчна гратуляваць, а з Вашага юбілею цешыцца.

І я сапраўды цешуся цэлым сэрцам з Вамі, Дастойны Айцец Юбіляр, і малю Прадобрага Ісуса, Найвышэйшага Пастыра нас усіх, каб за Ваша прыкладнае сьвятарскае жыцьцё, за Вашу поўную самаадрачэньня душпастырскую дзейнасьць, за Вашу грамадзкую і пісьменьніцкую працу гарачага беларускага патрыёта, за тыя ўсе крыжыкі, што іх давялося Вам несьці, — каб схацеў нагарадзіць Вас сторазь Сваей шчодрасьцяй і ў гэтым як найдаўжэйшым жыцьці і ў Сваім Нябесным Валадарстве.

З цэлага сэрца багаслаўляю Вас, Дастойны Айцец Юбіляр, усім багацьцем Божых дараў на далейшую жыцьцёвую дарогу, на многія, многія, багаслаўленыя леты, на далейшую памысную працу для Божай славы і збаўленьня душ, на лепшую долю ўсяго беларускага Народу.

З выражэньнем глыбокай пашаны астаюся Ваш адданы ў Хрысьце Госпадзе брат і слуга

† ІВАН
Епіскап пам. Львоўскі

Яго Міласьці
Кс. Адаму СТАНКЕВІЧУ
ў Вільні

Дужа Паважаны Айцец Юбіляр!

У 25-я ўгодкі Вашага сьвятарства і культурна-нацыянальнае дзейнасьці, прыміце найшчырэйшыя пажаданьні многіх шчасьлівых лет, плады працы якіх хай прынясуць як найвялікшую карысьць нашаму народу.

Ад імя
Беларускага Навуковага Таварыства
Старшыня Ураду Др. Б. ГРАБІНСКІ

Вільня, 10.I.1940.

Dastojny
Ksiondz Adam STANKIEVIČ!

Z nahody 25-tych ŭhodkaŭ Vašaj dastojnaj duchoŭnaj pracy, a taksama pracy praz 17 hod—adpraŭlajučy nabaženstvy i havoračy hłyboka-pavučalnyja kazańni dla Biełaruskaj Parafii ŭ Vilni—parafijanie vyražajuć praz Kaścielny Kamitet ščyruju padziaku i žadajuć usiaho najlepšaha, a tak-ža kab Boh łaskava patoh dačakacca jubileju 50-hodździa pracy.

Biełaruski Kaścielny Kamitet u Vilni
Staršynia: Inž. L. Dubiejkaŭski *Sakratar: J. Bahdanovič*
Vilnia, 10.I.1940.

NAVUKOVA-PUBLICYSTYČNAJA PRACA KS. ADAMA STANKIEVIČA

Na praciahu dvaccaci piaci hadoŭ svajej hramadzkaj dziejnaści ks. A. Stankievič šmat pracavaŭ i pracuje ŭ halinie navukova-publicystyčnaj. Možna skazać, što z hetaha hledzišča A. Stankievič u biełaruskim piśmienstvie užo zaniaŭ vydatnaje miesca. Piša jon šmat i na roznyja temy, z roznych halinaŭ viedy, jak prykł. historyja, litaratura, publicystyka. Hałoŭnyja adnak jaho pracy pryśviečany biełaruskaj historyi. Joj A. Stankievič addajecca z asablivaj lubaściu. Cikavić jaho z našaj historyi nia tolki dalokaja biełaruskaja minuŭščyna, ale i pieražytaja na našaj pamiaci. Pieršyja pracy A. Stankieviča z biełaruskaj historyi źjaŭlalisia z pryčyny ŭhodkaŭ jakohaś važnaha zdareńnia. Hetak u 1925 h. z pryčyny 400-leććia biełaruskaha druku źjaviłasia ŭ vydańni „Krynicy“ jaho praca *Doktar Francišak Skaryna — pieršy drukar Biełarusi.“* Jość heta adnosna nievialikaja brašurka, u jakoj aŭtar spyniajecca hałoŭna nad pačatkami biełaruskaha druku, žyćciom i dziejnaściu vydatnaha našaha kulturnika Fr. Skaryny. Brašura spatkałasia z niaprychilnaj acenaj polskaj navukovaj krytyki, katoraja namahałasia dakazać, byccam Fr. Skaryna nia byŭ nijakim kulturnikam, a zvyčajnym handlarom, vydavaŭšym knihi pabiełarusku dziela zarabotku. Krytyka adnak nia tolki nie patrapiła źbić ćvierdžańniaŭ A. Stankieviča, ale jašče ich uzmacavała, bo niastača abjektyŭnaści ŭ krytykaŭ (praf. USB Chodyniecki i inš) až nadta kidałasia ŭ vočy. Jak biełaruski katalicki dziejač i pedahoh, ks. A. Stankievič zaintešesavaŭsia spravaj užyvańnia biełaruskaj movy u škołach pravasłaŭnych, katalickich i pratestanckich, a tak-ža ŭ kaściołach u Biełarusi. U vyniku źjaviłasia karocieńkaja ale nadta vartasnaja brašurka p. naz. *„Biełaruskaja mova u škołach Biełarusi XVI i XVII st.“* 1928 h., a ŭ nastupnym 1929 h. vyjšła druhaja knižka pad naz. *„Rodnaja mova u śviatyniach.“*

Tryccatyja ŭhodki śmierci Fr. Bahuševiča i piatyja Kaz. Svajaka dajuć ks. A. Stankieviču akaziju da napisańnia karotkich krytyčnych ahladaŭ ichniaha žyćcia, tvorčaści, ideolohii, a 500-leććie śmierci Vitaŭta Vialikaha, hučna abchodžanaja ŭ Vilni, da napisańnia brašury p. naz. *„Вітаўт Вялікі і Беларусы«* 1930; 15-tyja ŭhodki abvieščańnia niezaležnaści Biełarusi i 70-ja isnavańnia biełaruskaje presy (ad źjaŭleńnia u 1863 h. pieršaj bieł. hazety „Mužyckaja Praŭda“ — Kastusia Kalinoŭskaha) zaachvočvajuć aŭtara da pracy nad „Mužyckaj Praŭdaj“ i asobaj jaje redaktara, Kastusia Kalinoŭskaha — vydatnaha biełaruskaha baraćbita. U rezultacie źjaviłasia śpiarša vielmi cennaja praca p. naz. *„Kastuś Kalinoŭski, Mužyckaja Praŭda i ideja Niezaležnaści Biełarusi“ 1933 h.* a paśla jašče važniejšaja *„Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня, Вільня 1935 г.“* U pieršaj i druhoj pracy aŭtar, možna skazać, pieršy z biełaruskich daśledčykaŭ pravilna padyjšoŭ da aceny hetaj vydatnaj asabistaści z našaj historyi, a ŭ druhoj, aprača hetaha, padaŭ historyju biełaruskaha ruchu ad pieršych pačatkaŭ jako adradžeńnia až da skrystalizavańnia i abviaščeńnia idei niezaležnaści Biełarusi. Jość heta vielmi cenny układ u biełaruskuju niezaležnickuju

Ks. Adamu Stankieviču

Z nahody Jahonaha 25-hodniaha jubileju biełaruskaj pracy

Čornyja chmary płyli nad Krainaj,
Bury niaślisia, šaleli viatry.
Vyjšaŭ z narodu i byŭ jamu synam,
Synam narodu sapraŭdy byŭ Ty.

Dvaccać piać hod...
nieadryŭna...
tryvała
Šlach taravaŭ... Pavadyr i Słuha.
Serca źniaviery nikoli nia znała.
Śvietač trymała zaŭsiody ruka.

Chvali chistalisia ŭ prava i leva,
Časam tuman raściłaŭsia kruhom,
Ty niepachisna, uparta i śmieła
Vartu trymaŭ nad paŭsonnym žyćciom.

Siejučy dumy naŭkoła, jak ziorny,
Smutak i boli zamknuŭšy ŭ dušy,
Išoŭ praz hady... praz žyćcio — niepakorny,
Radaść, jak ptušku, bratom niasučy.

Mnoha u poli darožak, dy polnych,
Darma ličyć — nie paličyš usich.
Mnoha ŭ krainie jość słaŭnych i volnych,
Miesca svajo Ty zaniaŭ pamiž ich.

Šeryja budni u nas zahaścili,
Niejkija sumy viaduć karahod.
My svaich słaŭnych jašče nia ličyli, —
Niekali sam ich paličyć narod.

Z viosak... ad niŭ i paloŭ — pryvitańni,
Šlom pryvitańni siam'i maładoj,
Dzie-b Ty nia byŭ — usiudy pryznańnie
I ŭdziačnaść Narodu
idzie za Taboj.

červień, 1939. Z. Z.

А. БУЖАНСКІ

25 год

У гэтым годзе прыпадае 25-годзьдзе сьвяшчэнства і беларускай дзейнасьці кс. Адама Станкевіча. З незалежных ад нас прычын можам толькі скромна адзначыць гэты юбілей, далёка ня так, як-бы гэтага вымагала значэньне й гатунковая вага юбіляра.

Адам Станкевіч належа да той плеяды заслужаных Беларусаў, якія сяньня прадаўжаюць працу піонэраў Адраджэньня, пашыраюць яе і ўгрунтоўваюць, вытвараючы вартасьці, замацаваньне і завяршэньне якіх будзе справай дарастаючага пакаленьня.

Пішучы аб дзеяльнасьці А. Станкевіча, чалавек неяк губіцца, бо запраўды няведама, з каторага боку яе абрысоўваць. Надта-ж разлеглай была й ёсьць Ягоная работа на роднай ніве.

Перад усім, 25 год сьвяшчэнства кс. Ад. Станкевіча — гэта 25 год ахвярнай барацьбы за беларускі народ. Ад. Станкевіч, як палітык, А. Станкевіч, як выдатнейшы беларускі дзеяч у галіне конфэсіональнай каталіцкай і народнай, А. Станкевіч, як нацыянальны публіцыст і А. Станкевіч, як культурна-навуковы працаўнік і літаратурны крытык. Усюды праца Ягоная вычэрпваюча капітальная.

Час, у якім пачаў сваю працу Адам Станкевіч, гэта пара, калі голас нашаніўцаў не даляцеў яшчэ, ня толькі да кажнае вёскі, але магчыма й да кажнага нашага мястэчка. Гэта была, калі гэтак можна выразіцца, камэральная пара беларускага рэнэсансу.

Праца юбіляра ў гэныя часы мела пяршаступеннае значэньне. Яна прычынілася да ўзгадаваньня й консолідацыі беларускае каталіцкае інтэлігенцыі й да паглыбленьня нацыянальнай сьведамасьці ў народных, галоўным чынам, каталіцкіх гушчах.

Пасьля, адносна, памыснай коньюнктуры, ад лютавай рэвалюцыі 1917 г. аж да канца „Сярэдняе Літвы“, беларуская справа ўвайшла ў дрэнную пасу. Работа беларускага актыву пачала працякаць у анормальных умовах, з перабоямі, вонкавыя перашкоды даваліся ўзнакі на кажным кроку. Але, ня гледзячы на цяжкія варункі, Адам Станкевіч не пакладаў рук, ён словам і чынам далей праводзіў конструктыўную работу для свайго народу. І цяпер Ён можа мець тое задаваленьне, што высілкі Ягоныя ня згінулі марна, зярняты Ім засееныя не прапалі — даюць плады й хутка закрасуюць буйным ураджаем. Ахвярная праца збіла сваё, а час даканае рэшты!

Ня было яшчэ, здаецца, апрача беларускага, ніводнага нацыянальнага руху, якому прыйшлося-б разьвівацца ў так няспрыяючых варунках. Чужацкае засільле гэтак праела бяз мала ўсе слаі народу, што дагэтуль, ня гледзячы на 30 год адраджэнскае працы, маем надта малыя кадры інтэлігенцкіх працаўнікоў. Таму беларускі актыў напружвае ўсе сілы з мэтаю стварэньня новай, паходзячай з сялянскіх гушчаў, інтэлігенцыі.

Галоўным чынам, дзеля гэтых спэцыфічных абставінаў, беларускі народ у апошнія часы не стварыў, пакульшто, шырокай, кідаючайся ў вочы, вызвольнае эпопэі. Гэткім чынам, ня даў адпаведнага фону, на якім маглі-б зарысавацца фігуры выдатнейшых беларускіх дзеячоў. Па другое, гэтым жа дзеячом прыйшлося працаваць на ўсіх адрэзках нацыянальнага жыцьця, што таксама аслабіла іх „эфэктоўнасьць.“ Усё гэта разам узятае перад будучым біографам Адама Станкевіча паставіць вельмі цяжкую й адказную задачу. Схарактарызаваць Ягоную фігуру ў суадносінах да заслуг перад народам і адначасна ў сувязі з „камэральнасьцю“ беларускага адраджэньня (маем на думцы пачаткі працы юбіляра), кінуць якія праменьні рознакалёрнага сьвятла на галоўную

Ks. Adam Stankievič i biełaruski druk u Vilni

Drukarstva ŭ sučasny mament tak šyroka raspaŭsiudžana, što ludzi, pieravažna, nie zvaročvajuć na jaho ŭvahi, a kali dzieniebudź niechta ŭspaminaje, dyk tak, jak ab zvyčajnym r a m i a ś l e. Tymčasam, drukarstva adyhrała i adyhryvaje ŭ raźvićci kultury i ahułam u žyćci čałaviectva ahramadnuju rolu. Drukavanaja knižka, hazeta, časapis niasuć ludziam nia tolki viedu, postup, ale stalisia mahutnym aružžam. U sučasnych vojnach pobač z bombami latuć z samalotaŭ u tysiačach i milijonach ekzemplaraŭ roznyja proklamacyi. Kali ž krychu bolš budziem pryhladacca da drukarstva, da žyćcia i baraćby na praciahu apošnich piaci stahodździaŭ, dyk pabačym, što z drukarstvam mieli łučnaść amal usie ludzi, jakija ŭ tej ci inšaj miery pryčynilisia da raźvićcia kultury, abo ŭ tej ci inšaj miery pakinuli pa sabie śled u historyi. Praz druk puščali ŭ śviet svaje pracy, svaje tvory vučonyja, vynachodcy, paety, piśmieńniki, kampazytary, lekary. Pry pomačy druku — presy, knižak — zmahalisia tvarcy vialikich hramadzkich i palityčnych idejaŭ, planaŭ. Pry pomačy druku — roznych proklamacyjaŭ, časapisaŭ, brašuraŭ arhanizavalisia revalucyi, i ŭrešcie druk vybrali sabie za aružža navat vajaki i stratehi.

Vialikuju rolu adyhraŭ druk i ŭ biełaruskim adradženskim ruchu. Biełaruskija druki dr. Franciška Skaryny z XVI stahodździa źjaŭlajucca dla Biełarusaŭ, prosta, nieacanimym skarbam.

Razumieli dobra značeńnie druku biełaruskija adradžency i vykarystyvali jaho ŭsimi siłami dla dabra biełaruskaha narodu. Kali-ž nie mahli biełaruskija druki pajaŭlacca lehalna, dyk pajaŭlalisia nielehalna. Pracy hetaj nie zmahli strymać najhoršyja praśledy, a navat šybienica. Kastuś Kalinoŭski vydajučy nielehalna ŭ 1862-3 h. svaju biełaruskuju „Mužyckuju Praŭdu“ dobra viedaŭ, što jamu za heta hrazić z boku carskaje ŭłady, adnak vydavaŭ heny časapis, bo viedaŭ tak-ža, što jon pravodzić hetym vialikuju pracu.

Naležna acaniaje druk i naš siańniašni Jubilar, viedamy biełaruski dziejač i kulturnik, Ks. Adam Stankievič, katory ŭ biełaruskim druku viedamy nia tolki, jak aŭtor mnohich svaich knižak, ale jak redaktar, vydaviec i jak ułaśnik biełaruskaje drukarni im. Fr. Skaryny ŭ Vilni.

Pieršyja kroki na biełaruskaj redaktarska - vydavieckaj nivie Ks. Adam Stankievič rabiŭ u 1916 i 1917 h. u Pieciarburzie, u časapisach „Śvietač“, ,,Дзяньніца“ i „Krynica“; pieršyja-ž słovy Ks. Ad. St. u druku pajavilisia ŭ formie karespandencyi ŭ „Našaj Nivie“ ŭ 1909 h.; dalejšaja-ž i šyrejšaja praca razharnułasia ŭ Vilni paśla 1919 h.

Havoračy ab pracy Ks. Ad. Stankieviča, treba pierad usim źviarnuć uvahu na jaje hałoŭnuju charakternuju rysu, a imienna: praca Ks. Ad. Stankieviča ŭva ŭsich halinach poŭnaja vielmi hłybokaje, pryhožaje symboliki i adnačasna praktyčnaha zastasavańnia, a tak-ža, što praz usiu henu pracu, jak byccam praz biełaruski nacyjanalny ściah, prabiahaje čyrvonaj pałasoj imknieńnie da syntezy biełaruščyny, da paviazańnia ŭsiaho biełaruskaha ŭ adno sucelnaje nacyjanalnaje jadro. Adbićcio hetaha znachodzim i ŭ aŭtorska-redaktarska-vydavieckaj pracy.

Prybyŭšy ŭ 1919 h. u Vilniu, Ks. Adam Stankievič zaraz ža pačaŭ vydavać časapis „Krynicu“. Pieršymi knižkami, jakija vyjšli ŭ 1921 i 22 h. pad redakcyjaj Ks. Ad. Stankieviča, byli: — „Niadzielašnija Ewanhielii i Nawuki“ Ks. dr. Ild. Bobiča, u pradmovie da jakich Ks. Ad. Stankievič siahnuŭšy až da dr. Fr. Skaryny, kaža, što robić heta „na słavu Biełaruskaha Narodu i na zvarot jaho krokaŭ na darohu zhody z zakonami Božymi i pryrodnymi“ i na toje, kab baranić Biełarusaŭ katalikoŭ ad polonizacyi, jakuju pravodziła polskaje duchavienstva, navučajučy Biełarusaŭ papolsku i ŭ polskim nacyjanalistyčnym duchu.

U 1925 h. vyjšla pieršaja knižka Ks. Ad. Stankieviča p. n. „Doktar Francišak Skaryna — pieršy drukar Biełarusi“ (łacinkaj i hraždankaj), jakoj pačaŭ svaju płodnuju aŭtorskuju pracu. Apisaŭšy pieršuju biełaruskuju drukarniu Fr. Skaryny, nachadziŭšysia z svaimi časapisami

---

litaraturu, da rečy skazać — pakulšto niebahatuju. Knižka A. Stankieviča ab historyi biełaruskaha palityčnaha vyzvaleńnia — heta padručnik ab raźvićci naviejšaj biełaruskaj palityčnaj dumki, jaki pavinien prastudy javać kožny biełarus. Na žal, heta cennaja praca dahetul nie spatkałasia z adpaviednaj biełaruskaj krytykaj, jakaja mahła-b dać svaje mahčymyja dapaŭnieńni, zaŭvahi.

Śmierć vydatnaha biełaruskaha dziejača praf. Branisłava Epimach-Šypiły, ab jakoj biełaruskaje hramadzianstva daviedałasia tolki praz paŭhoda (pamior 6.VI.34 h.) dała A. St—ču akaziju napisać brašurku ab jaho žyćci i pracy *„Прафэсар Браніслаў Эпімах-Шыпілла“ Вільня 1935 г.).* Z hetaj pracy čytačy mohuć daviedacca ab žyćci i dziejnaści hetaj śvietłaj adzinki ŭ biełaruskim ruchu.

Ks. A. Stankievič pryjmaŭ vydatny ŭdzieł u biełaruskim palityčnym chryścijanskim ruchu. Heta dało jamu mahčymaść napisać vialikuju pracu p. naz. *„Biełaruski Chryścijanski Ruch.“* Kniha hetaja źjaŭlajecca vialikim układam u biełaruskuju palityčnuju litaraturu i, nažal, dahetul tak-ža nie spatkałasia z krytykaj. Apošnim časam, budučy ŭžo ŭ ssyłcy, ks. A. Stankievič, z nahody 950 hodździa Chrostu Biełarusi, napisaŭ vialikuju pracu *„Хрысьціянства і Беларускі Народ,* jakaja vyjšla z druku ŭ biahučym 19 0 h. Tut aŭtar spyniajecca nad historyjaj i rolaj chryścijanstva ŭ Biełarusi, aceńvajučy hetaje źjavišča vielmi dadatna.

Hety paviarchoŭny ahlad navukova-publicystyčnaj pracy A. St—ča nie abyjmaje jahonych drabniejšych artykułaŭ, ale zatoje pakazvaje, jak šmat pracavaŭ i pracuje dla biełaruskaj kultury Pavažany Jubilar. Karystajučy z nahody, treba pažadać, kab jon žyŭ doŭhija hady i pracavaŭ dla biełaruskaha ruchu z niamienšaj enerhijaj, jak i dahetul.

M. Š.

асобу і на шэрыя будзённыя, цікавыя толькі для Беларуса, падзеі.

Нацыянальныя ці грамадзка-палітычныя рухі высоўвалі шмат выдатных дзеячоў. Але гэныя дзеячы працавалі, пераважна, у аднэй, точна вызначанай плошчы, мелі з прычын зразумелых лепшае асяродзьдзе і таму лягчэй было абхапіць іх акцыю й асягненьні, прычыны й насьледкі. Палкоўнік Масія, Талаат (у младатуркаў) ці Дэ-Валера насоўваюць, дзеля гэтага, меншыя труднасьці, чым кс. Адам Станкевіч.

З кніжак і брашур напісаных юбілярам можна злажыць бібліятэку. Значэньне Ягонай літаратуры энцыклёпэдычнае. Ужываем гэтае слова не прыпадкова. Кнігі А. Станкевіча праходзяць глыбока ў народ, маюць шырокі ідэовы засяг, і дзеючы на крысталізацыю народнай сьведамасьці, там дзе яна ёсьць у стане эмбрыональным, актывізуюць беларускую думку ў масах, дасьпелых ужо ў сэнсе грамадзкім.

У кніжцы *Доктар Францішак Скарына*, выданай у 1925 годзе, А. Станкевіч знаёміць нас з Вільняй XVI стагодзьдзя, — з горадам Бабічаў і Мамонічаў. У нарысе — *„Францішак Багушэвіч, яго жыцьцё і творчасьць“* — Ад. Станкевіч дае вельмі цэнны профіль Бацькі беларускага рэнэсансу. Бяручы пад увагу натугі некаторых польскіх публіцыстаў прадставіць Багушэвіча, як нейкага „pisarza polsko białoruskiego.“ брашура гэтая мае вялікую вартасьць. (Шкада, што дзеля вонкавых абставін Ф. Багушэвіч не дачакаўся, пакуль што, акадэмічнай манографіі). Таксама, выйшаўшая у 1935 г. спад пяра юбіляра праца *„Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня“*, пасьвячаная моладзі, адзначаецца стараннасьцю ў дабраным матар'яле і рупнасьцю ў аналізе. Гэта самае можна сказаць і аб *„Беларускім хрысьціянскім руху“ (Вільня, 1939).* Якбы не адносіцца да хрысьціянскага сьветапагляду, рэпрэзэнтаванага аўтарам, ягоны шчыры патрыятызм і творчы талент у думаючых Беларусаў заўсёды будуць выклікаць пачуцьцё прызнаньня й пашаны.

У гэтай стацьці ня маем намеру рабіць агляду літаратурнай творчасьці Юбіляра, закранаючы гэта толькі мімаходам. Інакш, трэ' было-б пісаць аб *„Божым слове на нядзелі і сьвяты“* (надта патрэбная праца ў кірунку замены нашым языком моваў заграпічных, знайшоўшых прытулак у беларускіх сьвятынях), цэлым радзе драбнейшых кніжак, крытычных нарысах аб творчасьці В. Адважнага, Зязюлі, папераджаючых зборнікі твораў вышмінаваных паэтаў, артыкулах аб творчасьці Танка, Машары і інш., аб вялізарнай сэрыі артыкулаў, раскіданых у розных журналах і газэтах.

Як ужо было адзначана, у рамках гэтай стацьці ня можна абхапіць поўнага абразу дзеяльнасьці Адама Станкевіча.

З соймавай трыбуны (пакуль яна была даступнай для Беларусаў) Ён бароніць інтарэсаў нашага народу. Высылае свае рэфэраты на кангрэсы нацыянальных меншасьцяў; інфармуе Апостальскую сталіцу аб палажэньні Беларускага народу і г. д. і г. д.

* * *

Рэасумоўваць усё яшчэ зарана.

Мы верым, што паважаны Юбіляр не адзін яшчэ дзесятак гадоў аддасьць нашай агульнай справе, а разам з ім будзе расьці маладняк і разбудоўвацца нацыя.

Дзеяльнасьць Ад. Станкевіча перад намі, як на далані, яна просталінейная, у ёй няма ніякіх зыгзагаў.

Жыцьцё гэтага ідэаліста, дасканальна адчуваючага актуальныя пытаньні сучаснасьці і ўмеючага практычна падыйсьці да вырашэньня гэных пытаньняў, няхай будзе прыкладам для новае зьмены.

Ліпень, 1939.

knižkami pa roznych drukarniach, Ks. Ad. Stankievič na supałku z inšymi bieł. dziejačami ŭ mai miesiacy 1926 hodu sarhanizavaŭ u Vilni biełaruskuju drukarniu i pry pomačy jaje raźviŭ šyrokuju vydavieckuju pracu. Ad 1926 da 1940 hodu z pad piara Ks. Ad. Stankievića i z mašynaŭ Biełaruskaje Drukarni im. Fr. Skaryny ŭ Vilni vychodziła kožny hod niekalki biełaruskich knižak.

Za heny čas svaich ułasnych knižak Ks. Ad. Stankievič vydaŭ až šasnaccać. Nazovy ich nastupnyja: 1. „Biełaruskaja mova ŭ školach Biełarusi XVI i XVII st.“ (1928), 2. „Rodnaja mowa ŭ światyniach“ (1929), 3. „Franciš Bahuševič: jaho žyćcio i tvorčaść (u 30-ja ŭhodki śmierci)“ (1930), 4. „Вітаўт Вялікі і Беларусы“ (1930), 5. „Kazimier Swajak: narys ab jahonaj ideolohii (ŭ 5-ja ŭhodki śmierci) (1931), 6. „Kastuś Kalinoŭski, „Mužyckaja Praŭda“ i ideja niezaležnaści Biełarusi“ (1933), 7. „Праф. Бр. Эпімах-Шыпіла: з яго жыцьця і працы“ (1935), 8. „Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня“ (1935), 9. „З жыцьця і дзейнасьці Казімера Сваяка (у 10-я ўгодкі яго сьмерці)“ (1936), 10. „Mahnušeŭski, Paŭluk Bachrym, Babroŭski (da vytokaŭ biełaruskaha adradžeńnia)“ (1937), 11. „Božaje Słowa na niadzieli i światy“ (1938), 12. „Lekcyi i Ewanelii na niadzieli i światy“ (1938), 13. „Міхал Забэйда - Суміцкі і беларуская народная песьня“ (1938), 14. „U česć 950-hodździa chryščeńnia Biełarusi“ (1938), 15. „Biełaruski Chryścijanski Ruch“ (1939), 16. „Хрысьціянства і Беларускі Народ“ (1940). Aprača hetaha byli vydany addzielnymi brašurkami niekatoryja pramovy Ks Ad. Stankieviča ŭ polskim Sojmie, ale ŭvieś nakład ich razyšoŭsia i ŭstanavić ich nazovy i hod vydańnia nie ŭdałosia.

Pobač z tvorčaściaj asabistaj vialikuju pazycyju ŭ pracy Jubilara sastaŭlajuć pracy redakcyjnyja. Z pad redakcyi Ks. Ad. Stankieviča vyjšli takija knižki: **Advažny Vincuk (A. W.)** — „Jak Kaziuk sabraŭsia da spowiedzi“ (1928), „Kaziukowaje žanimstwa“ (1929), „Adam i Anielka“ (1931), „Betlejka“, „Kaniok - Harbunok“ (pierakład) (1932), „Biełaruskija cymbały“ — zbornik vieršaŭ z krytyčnym narysam Ad. Stankieviča ab žyćci i tvorčaści W. A. (1933), „Kazka ab rybaku i rybcy“, „Chłapiec“ — povieść, „Hanuliny kłopaty“ (1935). **Aniśko D.:** „Usio ŭ miłaści“ (1933), „Dla čyjho dabra!“ (1934), „Da biełaruskaha narodu“ (1935). **Bylina J.:** „Wybary staršyni“ (1926), „Pieśni žalby“ (1929), „Daroha Kryža“ (1930). **Bahuševič Fr.:** „Dudka Biełaruskaja i Smyk Biełaruski z krytyčnym narysam Ad. Stankieviča ab žyćci i tvorčaści Fr. Bahuševiča ŭ vydańni Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury ŭ Vilni ŭ 1930 h. **Hrynkievič St.:** „Arlanio“, „Ab teatry“, „Žanimstva pa radyjo“, „Narod“ — (1927), „Carkwa, Pomsta, Wiaźnica“ (1928), „Śledam za Chrystusam — Tamaša Kempijskaha ŭ pierakładzie dr. St. Hrynkieviča (1934). **Hrynkievičy dr. Stanisłaŭ i dr. Jadviha:** „Rady chvorym i zdarovym“ (try knižki) (1935-38-39). **Hołub-Bučynskaja M.:** „Alkahol i baraćba z im“ (1926) i „Sadok dla našych dzietak“ (1927). **Kazłoŭščyk Ul.:** „Ab fizyčnym vychavańni Biełarusaŭ“ i „Fizyčnaje wychawańnie hramadzianstwa“ (1928). **Kieturakis:** „Ameryka ŭ łaźni“ — pierakład z litoŭskaha jazyka St. Marcinkieviča (1933). **Kołas J.:** „Новая Зямля“ (1931). **M. A.:** „Boh“ (1928), „Čałaviek“ (1929). **N. K. Dr.:** „31-šy Mižnarodny Eŭcharystyčny Kanhres“ (1933). **Niemirowič-Dančenka W. I.:** „Stary zamak“ — pierakład S. B. (1928). **Omańkoŭska:** „Pradka pad kryžam“ — pierakład S. Piajuna (1939). **Rešeć J. ks. dr.:** „Karotki katechizm dla biełarusaŭ katalikoŭ (1927), „Z historyi apolohietyki chryścijanskaj“ (1928), „Światyja“ 1937. **Ruščaniec J.:** „Pieršyja łastaŭki“ (1931), „Zorka Ideja“ (1933). **Svajak K.** (ks. K. Stepovič): „Мая ліра“ — zbornik vieršaŭ (1924), „Hołas Dušy“ — knižka da nabaženstva (1926), „Чарку дай браце“ (1926), „Dzieja majej myśli, serca i voli“ (1932). **Sałaŭjova P. (Allegro):** „Cudoŭnaja noč“ (pierakład) (1927). **S. J.:** „Ružaniec Najświaciejšaj Dzievy Maryi“ (1928). **Šutovič V. ks.:** „Majovaja čytanka“ (1939). **Tarasevič J. praf. ks. dr.:** „Zło i lakarstwa na jaho“ (1928), „Biełarusy ŭ światle praŭdy“ (1935), „Na Baćkaŭščynu“ (1936). **Tatarynovič P. ks.:** „Śv. Izydar chlebarob“ (1928), „Šlacham dzivaŭ i ŭražańniaŭ“ (1934), „Prypowieści“ Jörgensena J. — pierakład X. P. T. (1926) **Turonak Br. dr.:** „Hygijena ŭzhadawańnia dziciaci“ (1928). **Zaduma P.:** „Kupalle“ (1930). **P. Z.:** „Ziarniatki z rodnaje junackaje nivy“ (1928). **Ziaziula Andrej** (ks. Al. Astramovič): „Z rodnaha zahonu“ — zbornik vieršaŭ z pradmovaj Ad. Stankieviča ab žyćci, tvorstvie i dziejnaści A. Ziaziuli (1931).

Ks. Ad. Stankievič siarod pasłoŭ i senataraŭ Biełaruskaha Pasolskaha Klubu

Usie hetyja knižki Ks. Ad. Stankievič pierad drukam nia tolki pierahladaŭ, papraŭlaŭ movu, davaŭ ich u druk, ale čytaŭ navat karektu, dy ŭspamahaŭ časta vydaviectva ich u sensie matarjalnym. Mnoha taksama papracavaŭ Jubilar pry vydańni ŭ bieł. jazyku Kanstytucyi i malitaŭnika bieł. zakońnikaŭ Ajcoŭ Maryjanaŭ. Aprača taho, Ks. Ad. Stankievič, budučy niekalki hod skarbnikam Bieł. Vydavieckaha T-va ŭ Vilni, mnoha ŭłažyŭ pracy ŭ niekatoryja knižki i školnyja padručniki vydavanyja henym Tavarystvam.

Dla ŭzmacnieńnia biełaruskaha katalickaha vydaviectva ŭ 1928 h., Ks. Ad. Stankievič, z inšymi bieł. dziejačami, sarhanizavaŭ u Vilni T-va „Biełaruskaje Katalickaje Vydaviectva“, jakoje vydała Historyju Śviatuju Staroha i Novaha Zakonu, knižku da nabaženstva „Hołas Dušy“ (II vyd.), śpieŭniki ŭ časie pilihrymak u Kalvaryju i šmat inšych bieł. relihijnych knižak. Układaŭ i pryhataŭlaŭ da druku Ks. Ad Stankievič i biełaruskija kalendary, źmiaščajučy ŭ ich tak-ža i svaje artykuły.

Pišučy i vydajučy knižki, svaje i inšych aŭtoraŭ, Ks. Ad. Stankievič vydavaŭ i redahavaŭ adnačasna i biełaruskija časapisy. I tak, jak było ŭžo skazana, supracoŭničaŭ jon u čas. „Švietač“

Н. Н.

ЁН

Кс. Адаму Станкевічу у 25 угодкі сьвяшчэнства й беларускай нацыянальнай працы.

Залатая вясновая раніца 1926 году збудзіла разьзелянеўшуюся Вільню й абяцала ёй цудоўны сонечны дзень.

Раскалыхаліся званы ў хрысьціянскіх сьвятынях, клічучы верных на малітву.

Паволі йшоў я вузкімі вулачкамі ў касьцёл Сьвятога Мікалая. — Што цягнула мяне туды? — Я чуў, што там ксёндз Адам Станкевіч гаворыць беларускія казаньні. —

Угледзіў я высокую постаць сьвятара ў літургічнай вопратцы, адпраўляючага службу Божую пры аўтары. А пасьля чуў—казаньне ў чысьцюсенькай беларускай мове! Урылася яно назаўсёды ў маю памяць. І калі ў касьцёл я прыйшоў сумны, — дык выйшаў з яго радасны, а душа мая пяяла шчасны гімн Госпаду, што дазволіў мне першы раз у жыцьці пачуць Слова Божае ў роднай бацькаўскай мове.

Гэта быў дзень, у які я ўбачыў першы раз аднаго з найвярнейшых сыноў Беларусі—Ксяндза Адама Станкевіча.

*

Мінуў год 1926. Мінула некалькі месяцаў і 1927 году. Прыехаў я ўзноў у Вільню.

Чароўная беларуская восень золатам памалявала дрэвы й кусты, якое аж капала з іх. Бліскацелася на сонцы, як жывое серабро, прыгожая Вяльля.

Першыя свае крокі скіраваў я ў рэдакцыю „Беларускай Крыніцы.“ —

У адным з пакояў пры вялікім стале сядзела траіх: Кс. Адам Станкевіч, якога я адразу пазнаў, сьв. п. Альбін Стэповіч і П. К.

Зірнулі яны на мяне. Я адрэкамандаваўся. Мусіць мала было ім гэтага! — Я дадаў тагды маё газэтнае прозьвішча, пад якім пісаў у „Бел. Крыніцу.“ —

— А! Вельмі прыемна! — сказаў А. Стэповіч, — а мы думалі, што йзноў можа які... сышчык!—

Мы пазнаёміліся. Я быў вельмі рад, што нарэшце знаю асабіста Кс. А. Станкевіча.

Даволі доўга мы прыемна гутарылі. А калі позна ўвечары таго-ж дня выяжджаў я цягнікам з Вільні, я забіраў з сабою мілыя ўспаміны аб дарагім новым Знаёмым.

*

З таго часу навязалася ўмяне лістоўная лучнасьць з Кс. Ад. Станкевічам, які стаўся маім добрым духам і праваднікам. Калі ў 1928 г. я зах-

„Дзяннiца",vydavaŭ i redahavaŭ „Krynicu", paśla „Chryścijanskuju Dumku", „Zorku". Byŭ faktyčnym redaktaram biełaruskaha addziełu žurnału nacyjanalnych mienšaściaŭ ŭ Polšč́y „Natio", jaki vychodziŭ u Varšavie ŭ 1927 h. paniamiecku, pafrancusku,paanhlicku i papolsku. Arhanizavaŭ i redahavaŭ pieršyja numary „Сялянскай Нівы", uspamahaŭ svaimi cennymi artykułami i radami „Šlach Moładzi", addajučy svaju drukarniu ŭ biespłatnaje karystańnie maładym vydaŭcom hetaha časapisu, byŭ siabram redakcyjnaje kalehii „Калосься", a tak-ža drukavaŭ svaje artykuły ŭ inšych časapisach u kraju i zahranicaj. U časapisach hetych źmieščana masa (ahułam kala dvuch tysiač) artykułaŭ Ks. Ad. Stankieviča na roznyja temy, pieravažna, pad roznymi kryptonimami i pseŭdonimami, jakija adnak nie para jašče raskryvać, dyk adłožym heta na lepšy čas. Ale z hetaha karotkaha ahladu aŭtorska-redaktarskaje i vydavieckaje dziejnaści Ks. Ad. Stankieviča vidać užo, jak sapraŭdy ŭłažyŭ jon mnoha pracy i enerhii ŭ biełaruskaje drukavanaje słova, kab jaho ŭzbahacić, kab jaho pašyryć. A ŭsio heta rabiŭ jon z lubovi da svajho narodu, z lubovi da svaje Baćkaŭščyny Biełarusi i dla jaje Adradžeńnia. A treba viedać, što praca heta nia lohkaja, a da taho i adkaznaja, adnak Ks. Adam Stankievič jaje pravodziŭ i pravodzić dalej, bo jon, tak jak i Skaryna, tak jak i K. Kalinoŭski, znaje dobra vartaść drukavanaha słova.

I dziela taho ŭ 25-ja ŭhodki śviatarstva Ks. Ad. Stankieviča žadajem Jamu mnoha, mnoha hadoŭ ščaślivaha žyćcia, jak najlepšych mahčymaściaŭ dziela dalejšaje płodnaje pracy na biełaruskaj nivie, dy ŭrešcie ahladać svoj Narod takim, jakim pradstaŭlaje sabie jaho ŭ svaich akančalnych imknieńniach.

Jazep Najdziuk

Da jubileju Ks. Adama Stankieviča

Hutaračy z M. Zabejdaj-Sumickim ab narodnaj biełaruskaj pieśni, jon uspomniŭ Ks. Ad. Stankieviča, jaki hłyboka razumieŭ i adčuvaŭ hetu pieśniu.— I tamu — kaža naš mastak — u dzień jubileju ja chacieŭ-by jaho pryvitać pieśniaj. Ale siańnia ja nia maju mahčymaści piajać a jon jaje słuchać...—

Hetyja słovy nie adzin z nas maładniakoŭcaŭ-paetaŭ moh-by paŭtaryć ab Ks. Adamie Stankievičy, nie adzin, chto mieŭ z im choć-by mimalotnuju sustreču na žyćciovaj darozie.

Naša maładaja paezija vyjšła z narodnych hłybin, z pad ciažkich płastoŭ ziamli i lodu prabiłasia na sonca. Ale mała chto z starejšaha hramadzianstva adčuŭ jaje azdaraŭlajučuju śviežaść. Siarod hetych nialičnych i zarysoŭvajecca postać Ks. Adama Stankieviča.

Pieršaje ŭražańnie pry spatkańni z čałaviekam niejak daŭžej zastajecca ŭ pamiaci, navat paźniejšyja fakty majuć na sabie adbićcio taho ŭražańnia. Z Ks. Adamam Stankievičam paznajomiŭsia ja ŭ biełaruskaj drukarni im. Fr. Skaryny ŭ Vilni. Mnie zdałosia, što ja ŭžo niedzie spatykaŭ hetaha Humanista: u hutarcy z im stolki adčuvałasia blizkoha i znajomaha, čym žyli my — maładniak.

I kali ŭ našaj litaraturnaj siam'i padymalisia sprečki, dyskusii kala aktualnych pytańniaŭ dnia, — šmat kaho heta pałochała, šmat chto śpiašyŭ zabrać hołas, supakoić hety pradviečny pryboj chvalaŭ. Tolki dla niekatorych było paśla zrazumiełym maŭčańnie Ks. Adama Stankieviča ŭ takija časy, maŭčańnie čałavieka, jaki bačučy-b mylnuju darohu nia ŭmieŭ maŭčać i praściaroh-by.

Dumaju: kali my tolki jašče prabivalisia napierad, — hety čałaviek bačyŭ 50-ja hady našaj litaratury.

U zvonie novych melodyjaŭ, u surovych podychach pieśniaŭ jon adčuŭ ideju, hołas ziamli, luboŭ da baćkaŭščyny i imknieńnie da sonca. Može niekatorym heta zdasca nia novym. Ale heta byli časy, kali estety našy kryčali, jak kaža S. Chmara, — što „łapciam leziem łazovym, brudzim im charastvo", kali farmalisty zachoplivalisia miłahučnaściu asanansaŭ, kali ab lubovi da baćkaŭščyny zahavaryli našy biezkaniečnyja etapnyja darohi. Tak. Minali časy ślaźlivych deklamacyjaŭ pieraapranutych u siarmiahi miaščan-skamarochaŭ. Tolki nia kažny heta bačyŭ.

Tamu tak jarka i zarysoŭvajecca postać ks. Adama Stankieviča. 25-ja ŭhodki jaho hramadzkaj pracy — heta ciažkaja i doŭhaja, ale i pačesnaja daroha, ad samych vytokaŭ adradžeńnia da našaha Sturm und Drang'u, da našaha kančatkovaha renesansu. Kali varočajemsia ŭ minułaje, bačym tyja pieraškody, jakija ŭziali supolnymi siłami. I zdajecca nie takim byŭ ściudzionym i toj pamiatny śniežniavy dzień, kali Jubilar i inšyja byli zmušany pakinuć—i horad, z jakim zredniła dola i niadola žyćcia, i blizkich i znajomych...

Ci moža hady novaj pracy razahnali tyja chmary minułaha i siańnia znoŭ bodra my hladzim u budučyniu.

Vilnia, 10.VII.39.

N. N.

Ks. Adam Stankievič siarod dziaciej Biełaruskaha Prytułku, jakim apiakavaŭsia (Foto z 19?2).

Dobramu Pastyru

Ks. Adamu Stankieviču ŭ 25-ja ŭhodki śviaščenstva j biełaruskaj nacyjanalnaj pracy.

Da słužby Božaje vialikaj,
Hadoŭ tamu ŭžo dvaccać piać,
Mahutny Boh Ciabie paklikaŭ—
Jamu chvału i češć davać.

Vysoka ŭ buru i ŭ pahodu
Ty rodny ściah i kryž trymaŭ,
Miž Biełaruskaha Narodu
Śviatuju Praŭdu zasiavaŭ.

Ziarnio-ž darma nie prapadaje:
Jano raście, dy z hodu ŭ hod
Ćvicie, krasuje, nalivaje,
Daje vialikasny prypłod.

Žyvi-ž miž nami, Ojča rodny,
Jšče mnoha dobrych, ščasnych let!
Macuj ŭ nas kryŭski duch narodny
Tabie žadaje tak — paet.

Х. У.

варэў, дык Ягоныя пісьмы былі для мяне сьветлымі праменьчыкамі з роднае Бацькаўшчыны, якія дадавалі мне сіл і патолі ў маім адзіноцтве ў горкай чужыне. —

—„Едзьце да нас у Вільню! — пісаў да мяне Кс. А. Станкевіч.—І гэтулькі сардэчнасьці й цяплыні было ў Ягоных словах, што лягчэй пераносіў я ўсё, што пасылала мне доля.

*

Цэлыя жмені залатых праменьняў сыпнула вясновае сонца на Вільню й весела ўсьміхалася з-за Вострае Брамы 30-га красавіка 1928 г.

Ужо здалёк я ўглездзіў тры высокія постаці ў чорных сьвятарскіх вопратках. З паміж іх я адразу пазнаў кс. А. Станкевіча. Ён ужо здалёк, прыпадняўшы капялюш, з мілаю ўсьмешкаю вітаў мяне словамі:

— А вось і ён прыехаў!...

Радасна зрабілася ў мяне на душы. Пагаварыўшы трохі, мы зайшлі ў Інстытут і там яшчэ я меў вялікую прыемнасьць гаварыць з Кс. А. Станкевічам. —

Такая шчырасьць і сэрдэчнасьць біла ад Яго, што хацелася ўсю душу раскрыць перад Ім.

*

У апошні дзень жніўня таго-ж 1928 году мне йзноў удалося быць у Вільні. Пайшоў я адведаць Кс. Ад. Станкевіча.

У даволі вялікім пакоі, каля сьцен каторага стаялі шафы, поўныя розных кніг, за сталом сядзеў Ён.

— Тут, — думаў я, — Добры Пастыр працуе для дабра Беларускага Народу. —

Радасна, як роднага, прывітаў мяне Кс. А. Станкевіч. Распытываў мяне аб здароўі, аб працы, аб усім. А на маю просьбу, на памятку ўпісаў мне ў альбом наступнае: „І на чужыне сьніце сны аб роднай Беларусі, дык хутка да Яе вернiцеся" — Гэтыя словы былі для мяне праводнаю зоркаю на чужыне.

*

У 1932 годзе лёс загнаў мяне ў Францыю. — І тут не забываў мяне Кс. А. Станкевіч. Прысылаў мне апрача сваіх сардэчных пісьмаў, „Хрысьціянскую Думку" й кнігі свайго пяра, „... каб на чужыне незабыўся роднай Беларусі."—

О, не, родны Ойча! не забыўся й не забудуся! — Ты навучыў мяне кахаць нашу Бацькаўшчыну і наш Беларускі Народ яшчэ лепш, яшчэ мацней, як кахаў я ўперад! І мне думаецца, што ня толькі мяне, але ўсіх тых, якія знаюць Цябе ці то асабіста, ці з газэт, ці з Тваіх шматлікіх паважных кніжак, якія Ты даў свайму Народу.—

Дзякуй Табе за гэта, шчырае дзякуй!

Pryjacielu Litoŭskaha Narodu

(Pierakład z litoŭskaha jazyka)

Ks. A. Stankieviča mieŭ ja čeść paznać maładym u 1910 h., kali jon pastupiŭ u Vilenskuju Duchoŭnuju Seminaryju. Ale škoła nas nia zbliziła, heta zrabiła paźniej žyćcio: ad časoŭ Vialikaj Vajny my abodva pracujem u Vilni, kožny dla svajho narodu, ale ŭ duža padobnych abstavinach, majučy prad vačyma padobnyja ideały i spatykajučy badaj tyja samyja piejaškody ŭ svajej pracy. Heta nas zbliziła.

Ks. Jubilar jość Litoŭskaha narodu ščyrym pryjacielam. Vilenskaje litoŭskaje hramadzianstva Jaho duža pavažaje i lubie, zaŭsiody z radaściaj vitaje Jaho na svaich sabrańniach. Ks. Jubilar svajej asobaj i dziejnaściaj na heta całkom zasłužyŭ.

Ks. A. Stankievič cikavicca žyćciom Litoŭskaha narodu i ŭvažna Jaho śladzić. Jon śladzić našu peryjodyčnuju presu, čytaje našu litaraturu, znaje našych značniejšych dziejačoŭ i susim dobra orjentujecca ŭ našym nacyjanalnym žyćci, u baraćbie i ŭ dasiahnieńniach. Z pryjemnaściaj maju adznačyć, što jon majučy mnoha biesparednaj pracy, znajšoŭ mahčymaść navučycca litoŭskaha jazyka i siahońnia ŭžo całkom svabodna moža karystacca našaj presaj i zhavarycca z nami. A heta tym pryjamniejšy nam fakt, što Pavažanaha Jubilara vučyła jazyka nia žyćcio pamiž ličvinami i adpaviednaja konversacyja, ale śviedamaja vola: Jubilar vučyŭsia našaha jazyka, bo chacieŭ lepš nas paznać. Heta dla nas jość cennym.

Bo-ž našym žyćciom Jubilar cikavicca nie na niekaryść našu, — jon jaho śladzić papryjacielsku. U vydavanaj i redahavanaj saboj presie jon zaŭsiody daje viestki z našaha žyćcia i zaŭsiody ŭ praŭdzivym i pryjaznym śviatle. Za hetkaje infarmavańnie bratniaha nam bielaruskaha narodu litoŭskaje hramadzianstva svajmu pavažanamu pryjacielu duža ŭdziačnaje.

Na našych nacyjanalnych śviatach ks. Adam časta byvaŭ našym haściom. Časta jon zabiraŭ hołas nas pryvitać. Pryhožaja jaho vymova, pavažnaja i hłybokaja dumka, pryjaznaje pa čućcio, vyklikała ŭ litoŭskim hramadzianstvie nadzvyčajnaje zdavoleńnie, što vyražałasia ŭ niaŭcichajučych avacyjach.

Litoŭskaje hramadzianstva hladzić na Jubilara, jak na staronnika sužyćcia abodvych narodaŭ. Žyviom nia tolki ŭ susiedstvie, ale majem i supolnaje palityčnaje minułaje, jakoje nie pazbaŭlena słavy. Ks. Adam znaje hetaje minułaje, jaho cenie, a razumiejučy abodvych narodaŭ siahońniašniaje pałažeńnie i imknieńni, ščyra pracuje dziela abodvych narodaŭ zblížeńnia i pryjaźni. Uvažaju, što heta dla abodvych narodaŭ pažadana j karysna. Niachaj-ža heta jaho imknieńnie dačakaje najlepšych vynikaŭ! Doŭhich, płodnych, dastojnych hadoŭ Darahomu Jubilaru!...

Lipień, 1939. **Kun. K. Čibiras.**

Ab a. Adamu Stankieviču, jak baraćbitu

(Pierakład z ukrainskaha jazyka)

Ukrainski i biełaruski narody byli i jość duža sabie blizkimi, ale abstaviny tak układajucca, što ichnija kiraŭničyja słai vielmi redka z saboju spatykajucca.

Kali pierahladaju svajo žyćcio i ŭ svaich uspaminach šukaju znajomstvaŭ z bielarusami, to ich znachodžu mała. Byccam u tumanie, prypaminaju sabie, što blizka 40 hadoŭ tamu budučy studentam spatykaŭsia ja iz studentami biełarusami, ale nie mahu prypomnić sabie nivodnaha proźvišča. Tolki pa vialikaj vajnie ŭ 1920 h. mieŭ ja nahodu ŭ Ryzie paznajomicca z Łastoŭskim dy z inšymi biełaruskimi dziejačami. Paru hod paśla vyjechaŭ ja ŭ Ameryku, dzie ŭ Chicago bližej paznajomiŭsia z Varonkam i Zmaharom. Viarnuŭšysia ŭ Eŭropu, upiaršyniu spatkaŭsia ja asabista z a. Adamam Stankievičam u Lvovie. Choć my bačylisia pieršy raz, našaja hutarka tryvała niekalki hadzin. I ŭžo z hetaha vidać, što hutarka była cikavaja. U 1938 h. revizytavaŭ ja a. Adama Stankieviča ŭ Vilni. U jahonaje pamieškańnie pryvioŭ mianie a. U. Tałočka, z katorym rad hadoŭ ja vioŭ pierapisku. Jak siahońnia pamiataju, vialiki i pryjemny pakoj a. Adama Stankieviča ŭ Vilni, z bahataju biblijatekaju i časapisami. Iznoŭ papłyła hutarka, padobna jak u Lvovie, ab narodnych spravach, ab palitycy, publicystycy, piśmienstvie, kultury.

Bolš hutarki z a. A. Stankievičam ja nia mieŭ, — tolki hetyja dźvie — doŭhija, asnaŭnyja i na roznyja temy. Na padstavie takich hutarak možna ŭžo sprabavać vyrabić sabie pahlad na čałavieka.

Hałoŭnaj rysaj u a. Adama Stankieviča, na maju dumku, jość jahonaja baraćbianaść. A. Stankievič — heta naŭpierad baraćbit. Jon maje na heta ŭsie danyja: vielmi žyvy temperament, silnaje adčuvańnie kryŭdy sobskaha narodu, pałkaść, vialikaja observacyjnaja zdolnaść i — hałoŭnaje — luboŭ da svajho narodu. Niama dla mianie sumnivu, što hetuju prydoŭnuju luboŭ da svajho narodu tak jarka skrystalizavała ŭ im Katalickaja Cerkva z jaje navukaj dy śvietapahladam. Ciažka napeŭna ŭjavić sabie, jak-by vyhladaŭ Stankievič, jak dziejač, kali-b jon nia byŭ katalickim śviaščeńnikam. Jasnaja reč, mieŭ-by toj samy, što maje, pryrodny temperament, ale zdyscyplinavańnie hetaha temperamentu nie mahło-b być takim, jakim jość ciapier, i hetym samym jaho vydzieržka musiła-b być mienšaja.

Achviaru, jakuju zrabiŭ iz siabie a. Stankievič Bohu, paśviačajučysia na katalickaha śviaščeńnika, ščaśliva źviazana z achviarami jahonaj lubovi i pracy dziela svaich bližnich, znača dziela svajho narodu.

Chopić navat adnej hutarki z hetym čałaviekam, kab nazaŭsiody astałasia ŭ pamiaci dastojnaja postać hetaha blondyna, jaki ŭ vašych vačoch pieražyvaje kažny skaz ab svaim narodzie i ŭmieje tak vobrazna pradstavić jahonuju dolu.

a. A. Stankievič — maŭlaŭ uradžany prapahandyst. Maje da hetaha pieršaradnyja zdolnaści. Słovam, a. Stankievič — heta baraćbit, a hałoŭnaje i naŭpierad — zdolny baraćbit za pravy svajho narodu. Ja pierakanany, što hety čałaviek zdolny tak-ža da samaachviarnaści za svoj narod. Vydzieržka, jakuju prajaviŭ u baraćbie za biełaruski narod a. Adam Stankievič, ci to jak śviaščeńnik i kulturny dziejač, ci jak palityk i pasoł dy abaronca z parlamenckaj trybuny, ci jak doŭhaletni publicyst i redaktar, — ahulna viedamaja. Dziela hetaha tut doŭha nad jeju nia budu spyniacca.

Kožnamu narodu, jaki zmahajecca za svajo miesca pad soncam, patrebny roznyja dziejačy i arhanizatary: historyki, myślicieli-filozafy, paety, piśmieńniki, palityčnyja ahitatary, publicysty, źbiralniki pamiatak jahonaj minuŭščyny, ekanamisty, finansisty i t. d. Ale kažny typ hetych roznych dziejačoŭ patrabuje kaniečna mieć u sabie tuju rysu baraćbita, zdolnaha da samaachviarnaści, pierakananaha ŭ spraviadlivaści spravy, za jakuju zmahajecca dy dziela jakoj pracuje, rysu, jakuju ŭ takoj vialikaj stupieni maje ŭ svaim charaktary V. Pavažany a. Adam Stankievič: bo tolki tady praca ŭva ŭsich halinach žyćcia nacyi moža iści naležnym tempam napierad. I dziela hetaha, na maju dumku, budučy biohraf a. Adama Stankieviča zrobić najbol-

---

*

Ліхая доля так пакіравала, што лучнасьць мая з Кс. А. Станкевічам надоўга перарвалася. У гэтым часе загінулі безпаваротна ўсе пісьмы Ягоныя да мяне, а разам з імі шмат беларускіх кніжак з маёй бібліятэкі. Страта непаваротная! Але, ня гледзячы на гэта, я ніколі аб Кс. А. Станкевічу не забываўся, а сьветлая Ягоная асоба заўсёды была й ёсьць для мяне прыкладам, як трэба кахаць Бацькаўшчыну й працаваць для Яе, для свайго роднага Беларускага Народу, — не шкадуючы нічога: ні часу, ні сілы, ні ўласнага здароўя, як гэта робіць Кс Ад. Станкевіч. —

*

Прайшло некалькі гадоў. У адзін зімовы вечар, калі мяцеліца гуляла на вуліцы й кідала цэлыя прыгаршчы мокрага ліпкага сьнегу ў вочы, ішоў я вузенькаю вулачкай да Кс. Ад. Станкевіча.

Сам адчыніў Ён мне дзьверы й глянуў... — Цяжка было мусіць пазнаць мяне: жыцьцёвыя нягоды, нядоля эмігранцкага бадзяньня — налажылі невясёлую пячаць на маім твары й на цэлай постаці.

— Пэўне не пазналі мяне, Ойчанька? — спытаўся я. —

— „Н?"... — коратка, таксама пытаньнем, адказаў Ён.

— Але! — пацьвердзіў я.

Тагды мы прывіталіся. —

I пацягнулася ў нас сэрдэчная гутарка, як некалі, аб узаемных перажываньнях, да познае гадзіны. —

Прыглядаўся я да Кс. А. Станкевіча, ці зьмяніўся Ён? — Не, той самы, — якога я знаў раней: мілы, сымпатычны, прыветлівы, добры, простalінейнага характару; той самы, — горача кахаючы сваю Бацькаўшчыну — Беларусь, поўны веры ў спаўненьне найвышэйшых Ідэалаў роднага Беларускага Народу.

*

Ужо позна. Даўно мінула поўнач. На маім століку, пры якім пішу, у вішнёвай рамцы стаіць фатаграфія Кс. Адама Станкевіча, каторую Ён мне падараваў дзевяць гадоў таму назад. Пазіраюць на мяне Ягоныя добрыя вочы, мілая ўсьмешка ня зьнікае з вуснаў.

Гляджу я, ад самай столі па сярэбранай нітцы апускаецца белы павучок і якраз затрымаўся над фатаграфіяй. — Казалі мне калісь старыя людзі, што белы павучок варожыць вялікую радасьць. —

Дай-жа Божа, каб Ты, дарагі Юбіляр, дазнаў вялікай радасьці за сваю чэсную, ахвярную 25-гадовую працу на ніве рэлігійнай і беларускай нацыянальнай! Тыя зёрны, якія Ты пасеяў у Народзе Беларускім ужо ўзышлі, ня згінуць яны дарэмна, але наадварот — дадуць яшчэ вялікі прыспор!

Жнівень, 1939.

KS. ADAM STANKIEVIČ

(*Pierakład z litoŭskaha jazyka*)

Daŭno ja bačyŭ ks. Adama Stankieviča, daŭno z im i havaryŭ. Kali byŭ jon u Vilni, to tut, to tam zdaralasia z Pavažanym Jubilarom spatykacca, karaciej ci daŭžej padzialicca dumkami. A pahavaryć zaŭsiody było ab čym. Praŭda, naležym da roznych narodaŭ. Jubilar biełarus, ja — lićvin.

Samo saboj jasna, što narody, žyvučy adzin vobak druhoha, bolš ci mienš adzin da druhoha majuć pretensii. Pad hetym uzhladam nia jošć vyniatkam narod biełaruski i litoŭski. Heta čujuć biełarusy, čujem i my lićviny. Ale kali narod, adzin druhomu śviedama nie zrabiŭšy kryŭdy, kali adzin druhomu nie źniavažyŭ česci, nie paniżyŭ, dyk uzajemnyja pretensii, roznyja pahlady zaŭsiody mahčyma vyraŭnoŭvać i zhodna ŭłażyć. U takich zdareńniach, kali i nie napatykajecca supolny jazyk, dyk prynamsi lahčej razvažajucca pryncypy dziela ŭzajemnaha sužyćcia. Kali da hetaha jašče dadadziom achvotu, namiery adny adnych bližej paznać, dyk sapraŭdy nia budzie nijakich pieraškod „žyć jak bratam, choć i tarhavacca, jak žydam."

Usio heta, na maju dumku, Pavažanamu Jubilaru jošć dobra viedamym i peŭnie dziela taho Jon, adnosna nas lićvinoŭ i našy pravy i ideju razumieje i pryznaje, i sam, jak biełarus, astajecca viernym idei svajho narodu.

Što-ž bolej mohby ja skazać ab Pavažanym Jubilary, jakoha jubilej pryhožaj i karysnaj prašuju prysłuhu biełaruskamu narodu, kali žbiare i adpaviedna aśvietlić usio, što śviedča ab dziejnaści a. Stankieviča, naŭpierad, jak baraćbita: heta moža być uzoram dziela vychavańnia biezkanječnaha radu baraćbitoŭ u roznych halinach, baraćbitoŭ, tak patrebnych biełaruskamu narodu, jaki zmahajecca za svaju lepšuju dolu.

Osyp Nazaruk,
redaktar „Novoj Zori"

Lviv, 14.7.1939 h.

Žyvi i pracuj—mnoha hod!..

Ks. Adama Stankieviča ja paznaŭ u 1918 h., jakraz u toj čas, kali daharała suśvietnaja vajna i valiŭsia stary paradak.

U hetym časie na vilenskim točyŭščy pakazaŭsia małady pracaŭnik Ks. Adam Stankievič i adrazu kinuŭsia ŭ vir hramadzkaj pracy. Asoba ŭ sutanie nie adnaho adpichała ad usialakaha iz im supracoŭnictva. I adnak nia było ani vodnaje biełaruskaje arhanizacyi, hdzie-b nia braŭ čynnaha ŭdziełu Ks. Adam. A čym dalej svaju pracu vioŭ Ks Adam Stankievič, tym bolš mieŭ i prychilnikaŭ.

Zapytajma adnak, što kiravała pracaj Ks. Adama? Jakaja heta žyła ideja, što jak mahnes dziarcy ŭspaminaje biełaruskaje hramadzianstva? Bolš čaho skazać nie mahu, bo ja prakanany, što biełaruskaje hramadzianstva naležna ŭšanuje svajho vialikaha sunarodnika, jaki tak mnoha zasłužyŭ prad svaim narodam, tak mnoha zrabiŭ jamu dabra.

Ja, jak lićvin, karystajučy z hetaj pryjemnaj nahody, chaču vyrazić Pavažanamu Jubilaru najščyrejšyja pažadańni, prahnučy jamu ŭsiakich łaskaŭ Najvyšejšaha.

R. Mackievič

Vilnia, 10.VII.39.

Žała ŭ adnym napramku dumku i serca Ks. Adama i nie pazvoliła Jamu chistacca na baki?

Pieršym dziejnikam u jahonaj pracy byŭ chryścijanski śvietapahlad, a druhim — vialikaja luboŭ pracoŭnych masaŭ i siarmiažnych chlebarobaŭ, iz siam'i jakich i sam Ks. Adam pachodzić.

Skaža mo' chto, „što-ž dziŭnaha, što katalicki ksiondz maje chryścijanskuju ideolohiju?" Tak, ale i da siahońnia jašče, kab być chryśc.-katalikom i nia vyrakacca biełaruskaści, treba mieć siłu voli. Hetaj siły Ks. Adamu chapiła i jon patrapiŭ stvaryć na vilenskim hruncie biełaruskuju chryścijanskuju demakracyju, hurtujučy kala jaje idejnyja adzinki.

Vialikaja luboŭ da pracoŭnaha narodu nie pazvoliła chistacca Ks. Adamu na „baki" ad konjuktury da konjuktury, uvachodzić u kampramisy i šukać pomačy tam, hdzie hetaje pomačy, biez pradažy svaich idełaŭ, nie daduć. Nie handlavaŭ ks. Adam nikoli svaimi prakanańniami, bo słužyŭ jon nie dla nažyvy, a svajmu narodu. Arešnija padziei (vysyłka z Vilni — *red.*) — heta vymoŭny i jasny hetaha dokaz. Niama dziva, što ŭ svajej doŭhaj pracy nie nažyŭ Ks. Adam kapitałaŭ, a nažyŭ za heta mnoha prykraściaŭ. Praz 25 hadoŭ svajho śviatarstva Ks. Adam byŭ abo vikarym, abo biaz nijakaha stanovišča. Charakterna, što ŭłady nia vypłačvali Ks. Stankieviču nijakaj pensii navat tady, kali byŭ vikarym, a zabirali ŭsio heta na niejkija bližej nie znanyja mety, nia pytajučysia zhody ŭłaśnika.

Siońnia Ks. Adam siadzić adzin biez stanovišča (mova ab ssyłcy ŭ Słonimie — *red.*), prypaminaje, što pražyŭ praz 25 h. svajho śviatarstva, a da jahonaj biednaj celi ŭ klaštary biahuć dumki i rvucca sercy tych, chto Jaho znaŭ, iz kim i dla kaho pracavaŭ. Voś Tvajo bahaćcie, Darahi Ks. Adam!

I prypaminać jošć što, kožny tvoj supracoŭnik šmat Tabie moža prypomnić tych chvilin ščaślivych i trudnych u Tvaim žyćci.

Ci pomniš Ty, Ks. Adam, jak z kijom u rukach, spaŭniajučy paručeńnie Tvajho Biskupa nie pieraprananajučysia išoŭ Ty pa abšarach Biełarusi, kab na miascoch spanatryć, što dziejecca ŭ tych parachvijach, adkul paŭciakali probarščy? Ci pomniš Ty, jak tady — hałodny — prasiŭ u mianie kuska chleba? I prajšoŭ Ty tady sotni kilometraŭ!

Ci pomniš Ty, Ks. Adam, jak Tabie i dzietkam u prytułku ŭ Vilni, katorymi Ty apiakavaŭsia, nie chapała chleba, a Ty mianie prasiŭ dapamahčy? Ci pomniš Ty, jak u mianie prasiŭ sałomy, kali jaje ŭ prytułku nie chapała na siańniki dla dzietak? Nie zabyŭsia Ty, peŭna, jak Ciabie ciešyła pazytyŭnaja rabota na vioscy, jak Ty pry kožnym spatkańni mianie pytaŭ: „Nu, što čuvać?" Kali adnak hetaja rabota napatykała šmat trudnaściaŭ i nie ładziłasia, Ty sumavaŭ, a paśla rašuča, uskiŭnuŭšy hałavoj, havaryŭ: „Ništo, heta projdzie, aruduj, brat!" Siańnia ja da Ciabie z hetymi-ž słavami źviartajusia: „Ništo, heta projdzie, Ks. Adam, aruduj, Brat, i žyvi i pracuj praz mnoha hod dla svajej mnohapakutnaj Baćkaŭščyny!"

Lipień, 1939 h. *X. I. S.*

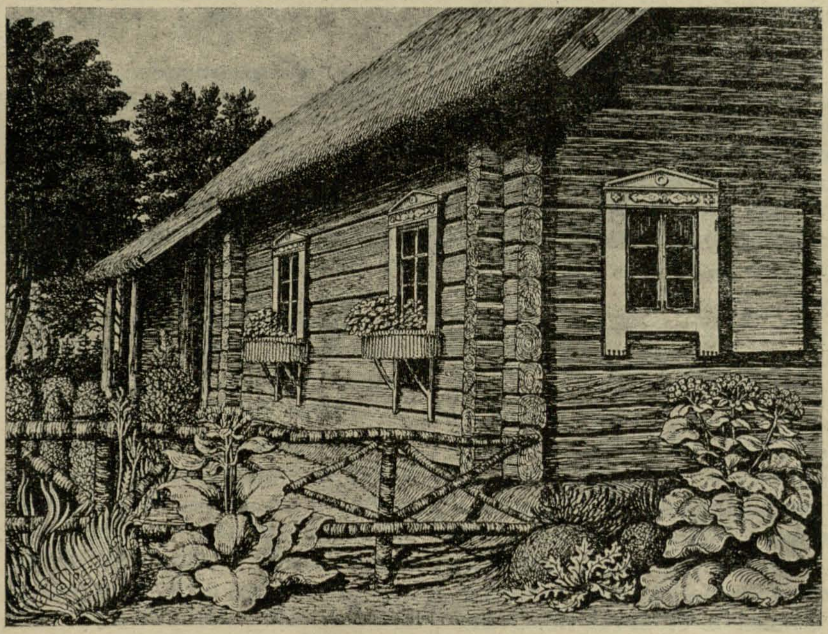

Foto z rysunku J. Drazdoviča
Chata, u jakoj Jubilar hadavaŭsia (v. Arlaniaty)

С—й.

НА ССЫЛЦЫ

Слонім.

У цэнтры гораду насупроць крамных радоў — вежа белага каталіцкага, жаноцкага кляштару.

У торговыя дні — панядзелкамі і чацьвяргамі — кіпіць, хвалюецца ў крамах сялянскае шэрае мора. Насупроць, у адчыненую кляштарную браму, маестатычна плывуць фантазыйныя капялюхі мястовых паняў і паненак... У браме касьцёлу пара жабракоў.

— Пані ласкавая...

— Пані...

Лятуць енкі — просьбы ўздагон нячулым плячам. У працягненыя рукі рэдка, рэдка падае заваляўшыйся ў кракадылавай торбачцы грош-два...

— — — — — — — — — — — — —

На тратуары, на вуглох крамнага блёку, прымасьціліся іншыя жабракі. Сьляпыя музыканты-скрыпачы.

Пад енклівы стогн скрыпкі льецца стары, стары сказ—песьня аб старой сівой казачыне, аб прыгоне панскім, аб пекле, у якім пякуцца грэшнікі. Навакол замершы цесным колам сялянскія сьвіткі, жаноцкія хусткі, андаракі...

Кончылася песьня. Маўчыць сьляпы. Заскарузлыя рукі сялян палезьлі за пазухі...

Доўга разьвязваюць завязаныя ў насатку свае скарбы, каб з захаваных на паўпачка махоркі ўзяць пяць грашоў і ціха палажыць у ляжачую пры сьляпым шапку. Прыпоўзьці на раб...

ту вымаюць з торбачак свой абед — кавалак чорнага хлеба і пераламаўшы папалам кладуць каля сьляпога...

Сыпле жанчына прынёсшая прадаць чарніцы ў палу сьляпому ягады. Саромліва падсоўвае другая яйко...

Вось табе дзядок — за песьню!..

— — — — — — — — — — — — —

Хвалюецца, кіпіць сялянскае мора. А між мора сялян — хоць на дзьве сонечны дзень — міргаюць начныя цені...

Нечы зор настырліва сочыць за сялянскай сьвіткай, за блізка падышоўшай да кляшторнай брамы.

Рупіцца заглянуць у вочы, абшчупывае кожную дробязь вопраткі. Настырліва ўпіваецца, гіпназуючы ў плечы...

Набліжаецца падыходзіць сёньня

Слава!

Айца Адама Станкевіча я пазнаў спачатку з газэтаў, калі ён, як пасол польскага сойму, выступіў з соймавае трыбуны ў абароне правоў Праваслаўнае Царквы. Аб а. Адаме я чуў і раней, як аб выдатным грамадзкім беларускім дзеячы, аднак ад гэтага ягонага, каталіцкага ксяндза, публічнага выступленьня ў абароне Праваслаўнай Царквы я шукаў магчымасьці асабіста і бліжэй пазнаць яго.

За яго працаю, як пасла і культурна-грамадзкага дзеяча, сачыў пільна. Выходзячыя із пад яго пяра творы, і выдаваную і рэдагаваную ім „Хрысьціянскую Думку", заўсёды чытаў уважна. Іх хрысьціянскі зьмест і нацыянальны напрамак выклікалі зацікаўленьне і рабілі вялікі ўплыў ня толькі на беларусаў каталікоў, але і праваслаўных.

Сумесная праца над выхаваньнем моладзі ў беларускай гімназіі дала мне магчымасьць бліжэй пазнаць а. Адама. Бывалі ў гэнай нашай працы хвіліны цяжкія, калі прыходзілася змагацца із значнымі староньнімі сіламі за ўплыў на душы моладзі, і ў гэным змаганьні а. Адам быў цьвёрды, як камень.

Хрысьціянска-дэмакратычны кірунак, які ў беларускім нацыянальным жыцьці фактычна стварыў а. Адам С., быў пад абстрэлам ня толькі чужынцаў, але і сваіх. Бывалі напады на столькі моцныя, што, здавалася, гэты кірунак ня вытрымае, а аднак вытрымаў.

Прысьвячаючы гэтых некалькі ўспамінаў і думак паважанаму а. Адаму ў 25-ыя ўгодкі яго пастырскае працы, жадаю яму сілаў для далейшае працы на карысьць Бацькаўшчыны.

Няўтомнаму працаўніку і барацьбіту за адраджэньне Бацькаўшчыны і выхаваньне моладзі на падставе ідэяў Хрыстовых — слава!

Сьвяшч. А. Коўш

Успамін аб Кс. Ад. Станкевічу

За часоў маей навукі ў Праваслаўнай Духоўнай Сэмінарыі ў Вільні, у 1924 г. надрукаваны быў у беларускім часапісе (назову яго ня памятаю) артыкул, некарысны нам сэмінарыстам. Мы, багасловы старшых клясаў, сабраліся абсудзіць — што рабіць. Адзін кажа, што трэба надрукаваць запярэчаньне ў віленскіх газэтах, другі кажа, што трэба пайсьці да рэдактара гэнага-ж часапісу беларускага і патрабаваць, кяб ён надрукаваў сам наша запярэчаньне. Трэці радзіць пайсьці да кс. Ад. Станкевіча.

Пастанавілі пайсьці найперш да рэдактара. Выбралі трох дэлегатаў. Рэдакцыя мясьцілася на Віленскай вуліцы (у доме № 12 пры Віленскай вуліцы месьціліся ўсе левыя, а пасьля «Грамадаўскія» арганізацыі і газэты — рэд.), проці касьцёла сьв. Кацярыны. Уходзім у памяшчэньне. Рэдактар сядзіць ля, стала ў кароценькім дубленым кажушку і чытае. Зіркнуў на нас і зноў стаў чытаць. Здаецца ён адразу дагадаўся чаго мы прыйшлі. „Чым магу вам служыць?" — спытаў. Мы расказалі і прасілі надрукаваць запярэчаньне. Рэдактар адмовіў. Мы страшылі яго, што будзем скаржыцца беларускім паслам і кс. Станкевічу — нічога не памагло. Рэдактар быў упарты. Прозьвішча яго ня памятаю, але здаецца, што гэта быў Шыла. „Ну й Шыла!» — барматалі мы выходзячы.

З гэтага можна бачыць, якім паважаньнем карыстаўся у нас, праваслаўных сэмінарыстаў, кс. Ад. Станкевіч. Праўда, што наша моладзь часта спатыкала яго ў сваіх сьценах, бо ў тым-жа будынку мясьцілася і беларуская гімназія. Ня толькі беларусы-гімназісты, але і сэмінарысты вельмі паважалі кс. Станкевіча. Аблічча кс. Станкевіча неяк прыцягвала да сябе. У адносінах да сябе ён быў просты, даступны, сардэчны. Кажды знаў, што гэта пастыр высока ідэйны і гарача кахае свой край, народ і сваю родную мову. Глядзіш на яго і адчуваеш, што гэта ня толькі вучыцель навукі Хрыстовай, але і правадыр роднае культуры і асьветы, за каторым могуць пайсьці і каталікі і праваслаўныя.

Каб-жа ў нас было больш такіх ксяндзоў, то сярод беларускіх людзей ня было-бы ўражды: каталікі і праваслаўныя мелі-бы супольных ідэйных правадыроў і не адгараджваліся-б адзін ад другога.

Сьвяшч. В. Г.

Ліпень, 1939.

Mastackija padarki Jubilaru

Da 25-cihodździa śviatarstva i kulturna-hramadzkaje biełaruskaje pracy Ks. Adama Stankieviča biełaruskaje hramadzianstva ŭ Vilni zahadzia ŭžo pryhataŭłałasia. Ab sposabach adznačeńnia hetaha jubileju jšli ŭžo narady viasnoju 1939 hodu i tady pačalisia adpaviednyja pryhataŭleńni.

Vydavieckaja čynnaść Jubilara panukała da inicyjatyvy ŭ pieršuju čarhu pracaŭnikoŭ piara. Pačynańni henyja nažal napatkali na niepieramožnyja pieraškody vyklikanyja vajennaj buraj i ab ich skazana na inšym miescy hetaha numaru „Krynicy", jaki pryśviačany jubileju Ks. Ad. Stankieviča i jaki źjaŭlajecca tolki častkaj henych planaŭ.

Ščašliviejšymi ŭ hetym značeńni byli biełaruskija žančyny. Jany mnoha papracavali, ale i ŭručyli Jubilaru sapraŭdy niazvyčajny padarak, jaki nia tolki pryjemny Jubilaru, ale budzie pryhožaj pamiatkaj nacyjanalnaha mastactva biełaruskaje žančyny. Z mnohich i tonieńkich nitačak, z mnohich biełaruskich narodnych pajaskoŭ i ŭzoraŭ zrabili jany ŭ biełaruskich nacyjanalnych kolerach arnat i albu da kaścielnych nabaženstvaŭ. Vartaść arnatu ŭ vačach znatakoŭ vializarnaja. Najbolš-ža pryčynilisia da jaho paŭstańnia: siostry Marjanna, Amila i Hanna Šutavičanki, J. Bahdanovičycha, A. Najdziučycha, Iz. Šutovičycha, L. Sikaranka, J. Danielevičanka, K. Š. (katoraja ciapier u SSSR) i inšyja. Na nutranym baku arnatu pryhožymi litarami vyšyty nastupnyja słovy: „Vysoka-Paważanamu Ksiandzu Adamu Stankieviču ŭ 25-tyja ŭhodki śviatarstva — ŭdziačnyja Biełaruski. Vilnia, 28.XII.1939". — Takim čynam Biełaruski, adznačajučy jubilej Ks. Ad. Stankieviča, vyrazili Jamu i svaju padziaku za toje, što ŭ pracach svaich, u svaich artykułach Jon asablivuju ŭvahu zvaročvaŭ na biełaruskuju matku — biełaruskuju žančynu, adznačaŭ jaje vialikuju rolu ŭ nacyjanalnym biełaruskim žyćci i pašyraŭ kult, pašanu maci.

Pamiatavaŭ ab Jubilei Ks. Ad. Stankieviča i Biełaruski Kaścielny Kamitet u Vilni, choć Jubilar prabyvaŭ užo ŭ Słonimie. Kamitet hety na prapazyku inž. L. Dubiejkaŭskaha pastanaviŭ u češć 25-cihodździa śviatarstva Ks. Ad.Stankieviča i 17-cihodniaje pastyrskaje pracy siarod Biełarusaŭ-katalikoŭ u Vilni pry kaściele św. Mikałaja—zrabić Jahony partret, i da vykanańnia partretu zaprasić viedamaha bieł. mastaka P. Siarhiejeviča. Partret namalavany byŭ uletku 1939 h. i pradstaŭlaje Jubilara ŭ siadziačaj pozie na fonie svaje biblijateki i zanavieski z biełaruskaje tkaniny, pobač-ža na stale lažyć niekalki knižak Jubilara. Partret Ks. Ad. Stankieviča, z mastackaha punktu hledžańnia, śmieła možna zaličyć da najlepšych pracaŭ našaha słaŭnaha mastaka.

Skromna adznačajuć Biełarusy jubilej Ks. Ad. Stankieviča, ale ščyra. Kožnaje biełaruskaje serca addajučy siańnia Jamu češć za stojkuju i vytryvałuju pracu na karyść Biełaruskaha Narodu, žadajučy mnohahodniaha ščaślivaha žyćcia, žadaje adnačasna dalejšych ŭdačaŭ u Jahonym žyćci i pracy.

J. N.

да белае кляшторнае брамы ў сьвітцы!..

Бо там за брамай!.. Го, пане! — Там за брамай — ссыльны ксёндз! Ксёндз у сутане — а гаворыць пабеларуску! Нават Беларусам сябе прызнае! Гэта-ж нячувана!— у паветавым элітарным багне, як у шаршнёвым узварушаным гняздзе...

— — — — — — — — — — — — — —

Цераз маленькія дзьверы ў мурох кляштару ўваходзіцца ў вузенькую шчыліну, заросшую дзярэўямі, кустамі, краскамі...

Нізкая, прысадзістая хатка...

Ціш... глушыня...

Гэта месца ссылкі ксяндза Адама Станкевіча — правадыра беларускага хрысьціянска - дэмакратычнага руху...

На сталле французкая газэта „Temps Présent", орган французкіх каталікоў-грамадзкаўцаў.

— — — — — — — — — — — — — —

Быў час, што беларускаму палітычнаму хрысьціянскаму руху пагражаў з нутра шлях разрыву з дэмакрацыяй, з народам...

Але прэтэндэнты на беларускіх «фюрэраў», ня маючы сілы, адыйшлі з арганізацыі...

І паўсталае Беларускае Народнае Аб'еднаньне засталося з дэмакрацыяй. Тады прыйшло ліхалецьце: замыканьне газэт, аддзелаў Аб'еднаньня на вёсцы, культурных арганізацыяў, а нарэшце — высылка кс. Ад. Станкевіча з Вільні.

Але ссылка ў Слонім беларускага культурнага дзеяча замест адарваць — зблізіла яго з народнымі сялянскімі масам і з іх думкамі.

Бо Слонімшчына і Наваградчына — гэта асяродак буйнага сялянскага беларускага руху. Тут была калісь магутная крэпасьць Грамады. Буйна разрасьліся ў сваім часе сотні гурткоў Т. Б. Ш., Беларускія народныя дамы, бібліятэкі, коопэратывы.

У Слонімшчыне нарэшце цэлы літаратурны правінцыянальны асяродак. Тут жыве Г. Леўчык, А. Іверс, С. Хмара, Я. Крыга, Жальба, Вількоўшчык, Сяргей Пяюн, Малады Дзядок і інш.

У Слонімшчыне з блізка пазнае кс. Ад. Ст., як змагаецца, што думае, да чаго імкнецца беларускае сялянства.

У Слонімшчыне ён чуе, як б'ецца пульс лапцюжнае Беларусі.

І хіба ўслышанае і ўгледжанае ня пойдзе на марна!..

Ліпень, 1939.

NA PROJDZIENYM ŠLACHU

(*Hladzi pačatak na 1 i 2 bač.*)

ni 1918 h. i chacieŭ jaje pradaŭžać, ale tut spatkaŭsia z pieraškodami z boku polskaj duch. ułady, jakaja Jaho vysłała na vikaraha ŭ Drahičyn. I tut, na vysyłcy u Drahičynie, dzieła svaich hramadzkich i ahulna-čaviečych jakaściaŭ chutka daŭsia paznacca narodu, zdabyŭ u jaho davier i papularnaść, i kali nastaŭ čas vybaraŭ u pieršuju Konstytuantu ŭ Polšču narod Jaho vybraŭ svaimi kandydatam, z čaho adnak dzieła roznych pryčyn Jubilar zrezyhnavaŭ.

Viarnuŭšysia z Drahičynu ŭ Vilniu, Ks. Ad. St. razharnuŭ šyrokuju hramadzkuju pracu—na bieł. kaścielnym i ahulnym nacyjanalnym hruncie. Vilenski peryjad žyćcia i dziejnaści Jubilara najbolš bahaty i mnohahranny. Tut amal niama taje haliny biełaruskaha žyćcia, u jakoj-by Jon nie pracavaŭ i nia braŭ učaścia. Tut pracuje ŭ šmatlikich istnujučych u roznym časie bieł. arhanizacyjach i instytucyjach, zajmajučy ŭ ich najbolš pačesnaje stanovišča:—Kamitet Pomačy Achviaram vajny, Biełaruskaja Himnazija, T-va Biełaruskaj Školy, Biełaruskaje Vydavieckaje T-va, Biełaruski Nacyjanalny Kamitet, Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury, Biełaruskaja Chryścijanskaja Demakracyja (paźniej Biełaruskaje Narodnaje Abjednańnie), Biełaruski Pasolski Klub—kali byŭ pasłom ŭ Varšaŭski Sojm u kadencyi ad 1922 da 1928 h., vystupaŭ, jak pałki abaronca svajho narodu, z pramovami ŭ Sojmie i na arhanizavanych mitynhach; tut arhanizuje bieł. katalikoŭ i praz 17 hod havora dla ich u niadzieli i śviata bieł. kazańni; tut šyroka razhartaje vydavieckuju dziejnaść, asabliva pry załožanaj im u 1926 h. bieł. drukarni im. Franciška Skaryny; jak znamianity publicyst źjaŭlajecca pastajannym supracoŭnikam bieł. vydaviectvaŭ, tak peryjodyčnych, jak i nieperyjodyčnych, jakija vychodzili ŭ Vilni i jakija byli zhodnyja z Jahonaj ideolohijaj, a tak-ža ŭ inšych vydaviectvach („Natio" i inš.); šmat pracuje na hruncie navukovym — da apošniaha času vydaŭ 17 bolšych i mienšych svaich knižak.

Vilenski peryjad najbolš tvorčy ŭ žyćci ks. St., najbolš dziejny, a taksama najbolš źviazany z roznymi duchovymi pieražyvańniami, vyklikanymi tak svaimi biełaruskimi nutranymi dziejnikami, časta z motyvaŭ asabistych, jak i čužymi, vonkavymi. Apošnimi hadami Jubilar mocna asłab na zdaroŭi.

* * *

Dobramu Synu Ziamli Biełaruskaj, Słaŭnamu Baraćbitu za dolu i ščaście Biełarusi—čeść i mnohija, mnohija lety!

J. Šutovič

МІКАЛАЙ БАЗЫЛЮК

КСЯНДЗУ АДАМУ СТАНКЕВІЧУ

У 25-ыя ўгодкі сьвяшчэнства й беларускай працы.

Сяўцы другія сеюць нашу ніву
І кажуць злосна: „мусіць тут расьці,
Ня будзеш век ты неўрадлівай,
Чарвяк ня будзе век карэнь грызьці".

Сяўцы! То-ж ваша праца сьмешна і забаўна
Ці-ж можыць нешта там цьвісьці,
Гдзе ўжо пасеенае здаўна
Пасьпела буйным коласам ўзрасьці?

Прыдзі і глянь на нашыя палеткі:
Гдзе быў дзірван, там каласы шумяць,
Тут старыкі, хлапцы, дзяўчаткі і кабеткі
Багаты плён усе сьпяшаць сабраць.

Яшчэ спаткаем мы Цябе пад родным небам,
Адчыніш сэрца шчырае, як поўную сяўню,
І душы нашыя духовым ўзмоцніш хлебам,
Зярняты-ж новыя сыпнеш у сьвежую ральлю.

З Браслаўшчыны далёкай, з кутка вазёраў і лясоў,
Мы шчыры шлём Табе прывет,—
Будзь духам бодр і целам будзь здароў,
Жыві для нас у шчасьці —
многа, многа лет!

Жнівень, 1939 г.

Darahi Ajciec Adam!

Da nas na dalokaj čužynie dalacieła radasnaja viestka, što Ty sioleta śviatkuješ dvaccać piatuju hadaŭščynu Chrystovaha śviatarstva. Dzieła hetaha my ŭsie śpiašym pasłać Tabie ščyryja pryvitańni i sardečnyja pažadańni na mnohija lety.

Dvaccać piać hadoŭ śviatarstva Chrystovaha na ziamli — heta znača dvaccać piać let być druhim Chrystom siarod naroda.

Daraŭ-ža i łask Chrystovych Ty nie marnavaŭ, — Ty dobra zrazumieŭ, što śviatar Chrystoŭ nia jość śviatarom dla siabie samoha, ale dla druhich. Dyk i addaŭsia pracy Chrystovaj siarod taho narodu, dolu katoraha Boh Tabie paručyŭ u toj samy dzień, kali Jon daŭ Tabie śviatarskuju mahutnaść i skazaŭ praz vusny rukapałahajučaha archireja: Tu es sacerdos in aeternum!

Molimsia my tut za Ciabie, darahi naš śviatar, i žadajem Tabie jšče šmat, šmat hadoŭ pamysnaj i karysnaj pracy dziela Cerkvy-Kaścioła Chrystovaha i našaj rodnaj darahoj Maci Biełarusi.

Ad ščyraha serca vinšujuć Ciabie i žadajuć usiaho najlepšaha

a. Janka Tarasevič

i hrupa biełarusaŭ zakinutych łosam na dalokuju Ameryku

Červień 1939 h.

Vitaju!..

Ksiondz Adam Stankievič mnie napaminaje mahutny dub, mužyckaha duchoŭnika. Sam vyšaŭ z narodu i lubić jaho biezhranična: i katalikoŭ i pravasłaŭnych i z pašanaj adnosicca da inšych nacyjanalnaściaŭ.

Ksiondz Adam Stankievič naležyć da druhoha pakaleńnia i staršaha pakaleńnia i barabaniu pra Biełarusaŭ hadoŭ da 50.

Usie pavadyry našy na biełaruskaj spravie karjery nie zrabili. Žyćcio ich horkaje, mučanickaje i iduć jany nie pa kvietkach, ale pa kalučkach.

Vitaju Jubilara i žadaju Jamu pamysnaści ŭ dalejšaj Jaho pracy dla dabra Biełaruskaha narodu!

Aleksandar Ułasaŭ
b. senatar

Žnivień, 1939.

Zamiest kvietak

u bukiet Jubilara Ks. Adama Stankieviča:

1. Dr. B. Hrabinski — dzieciam Vilenskich biełaruskich škoł 20 lit.
2. A. i V. Klimovičy—biezrabotnym biełarusam . . 15 „ i dzieciam Vil. bieł. škoł 10 „
3. Mgr. J. Šutovič—dzieciam Vilenskich biełaruskich škoł 5 „

* * *

Apracá nadrukavanych na 3-aj bačynie pryvitańniaŭ, „Kałośsie" atrymała cely rad piśmaŭ—pryvitańniaŭ ad paasobnych hramadzian i ad roznych arhanizacyjaŭ, krajovych i zahraničnych, biełaruskich i čužych. Mova tut, naturalna, tolki ab tych piśmach i pryvitańniach, jakija trapili ŭ redakcyju z vyraznaju metaju dzieła apublikavańnia, i nia ŭziaty pad uvahu piśmy i pryvitańni, kiravanyja da Jubilara pryvatna. Vykarystać ich tymčasam niama mahčymaści dzieła niastačy miesca.

Astajucca i celyja artykuły — ahulnym likam dziesiać! — na temy źviazanyja z prypadačymi na sioleta uhodkami. Usio heta astajecca tymčasam niavykarystanym, a roznyja pryčyny strymlivajuć nas na't ad apublikavańnia poŭnych prozviščaŭ — aŭtoraŭ nienadrukavanych pryvitańniaŭ i artykułaŭ.

Usio heta pryniaŭšy pad uvahu pieraličym tut dla prykładu tolki aŭtoraŭ, aznačajučy ich prozvišču inicyjałami ci mianiuškami.

Usich-ža Pavažanych aŭtoraŭ prysłanych artykułaŭ, jakija tut astalisia niavykarystanymi, mocna pieraprašajem: ichnija matarjały pakidajem da vykarystańnia pry najbližejšaj mahčymaści.

ASABISTYJA pryvitańni prysłali: a. archimandryt F. Abrantovič—Charbin, D. Aniśka, A. A—ik, B. B.-H—vič, ks. A. B—ski, M. Bazyluk, praf. M. Biržyška, ks. Andr. Cikota, ks. Fr. Čarniaŭski—Francyja, J. C—cki, inž. K. Dušeŭski, a. J. Hermanovič—Charbin, mgr. M. Pieciukievič, dyr. Siarhiej Sacharaŭ (Łatvija), mastak P. Siarhijevič, ks. V. Š—ič, Anton i Ludvika Vojciki, M. Z—jda, a. L. H—ka.

ARHANIZACYI pryvitańni prysłali: Aśvietnaje T-va Biełarusaŭ u Varšavie, Biełaruski Centr u Litvie—Kaunas, Biełaruski Narodny Universytet u Litvie, Biełaruski Chor u Litvie, Biełaruski Studencki Sajuz u Vilni, Tavarystva Pryjacielaŭ Biełarusaviedy, Biełarusy Studenty Teolohii ŭ Varšavie, Biełaruskaje Katalickaje Vydaviectva, Rabotniki Bieł. Drukarni im. Fr. Skaryny.

MATARJAŁY. Niavykarystanyja astalisia hetkija: artykuły „Adam Stankievič—biełaruski hramadzki i kulturny dziejač"—H. F., „Dyscyplina ducha"—ks. P. T., „Ks. Ad. Stankievič i biełaruskaja studenckaja maładź" — I. J—ka; poetyckija tvory: „Za što"—X. Ygrek (Stoŭpcy); asabistyja ŭspaminy: K. J—ča, M. Brasłaŭščyka, J. B—ča, St. St—ča, M. K—la, J. Kr—ha, J. Jar—viča, dr. J. Maleckaha, Antona Kumšy.

Biełaruskaja chronika

U Biełaruskim Navukovym T-vie ŭ Vilni u niadzielu 14 ha studnia dr. J. Stankievič pračytaje ŭ Jazykaviednaj Sekcyi referat na temu: „Jak raźviazać pytańnie ab kolkaści biełaruskich (kryvickich) plamionaŭ.“ Pačatak u 11 hadz. Referat budzie ŭ pamiaščeńni Biełaruskaha Muzeju im Ivana Łuckieviča ŭ Vilni, Astrabramskaja 9. Uchod volny siabrom i haściom.

Paśviačeńnie biełarusa ŭ Rymie. Na Kalady 1939 h. atrymaŭ u Rymie śviačeńnie Dyjakana ŭ uschodnim abradzie Č. Sipovič, maryjanin. Jość jon adnym z tych, katorych vysielili pierad vajnoj polskija ŭłady z Drujskaha biełaruskaha manastyra. Ciapier kančaje navuki na papskim universytecie ŭ Rymie.

Ab biełarusach z Vatykanskaha radia. Ad niekatoraha času pieradajucca pa radio Vatykanu na ukrainskim jazyku ŭ kažny čaćvier roznyja viestki z relihijnaha žyćcia na ziemlach ukrainskich, b i e ł a r u s k i c h, polskich. Zrazumieła, što hetyja pieradačy adnosiacca pieradusim da ukraincaŭ, časta adnak tut možna pačuć brackaje słova i ab biełarusach.

Biełaruski Spažyviecki Kooperatyŭ u Vilni davodzić da viedama svaich siabroŭ i klijentaŭ, što adčyniaje ŭ najbližejšych dnioch novuju kramu na vul. Rosa № 12. Adnačasna krama na vul. Niamieckaj 7 tymčasova spyniaje svaju dziejnaść.

Kamunikat

Biełaruskaje hrupy Pomačy paciarpieŭšym ad vajny pry Litoŭskim Čyrvonym Kryžu ŭ Vilni.

1. Usie zarejestravanyja ŭ Biełaruskaj Hrupie Pomačy paciarpieŭšym ad vajny pry Lit. Čyrv. Kryžu (Zavalnaja № 1) i pryznanyja praŭnymi da atrymańnia dapamohi, mohuć u razie patreby, karystacca *biazpłatna* lekarskaju dapamohaju.

2. Padstavaju da atrymańnia lekarskaje pomačy buduć słužyć lehitymacyi, jakija buduć vydany kiraŭnictvam Biełaruskaje Hrupy, a ciapier patrabujučyja lekarskaje pomačy majuć źviartacca u kancelaryju Hrupy (Zavalnaja 1) ad 10 da 12 hadziny štodnia. U nahłych vypadkach pa paśviedčańni možna źviartacca na kvateru kiraŭnika hrupy śviašč A. Kaŭša, Vialikaja vul.32 – 4, ad hadz. 15 da 19.

3. Biazpłatnaja dentystyčnaja pomač abmiažoŭvajecca vyryvańniem zuboŭ i ŭsuvańniem bolu.

4. Biazpłatna dajecca pomač žančynam i pry rodach u chacie, ci ŭ špitaloch, u zaležnaści ad taho, jak pryznaje dochtar.

5. Taksama biazpłatna dajecca i drobnaja lekarskaja pomač, jak staŭleńnie baniek, padskurnyja ŭkoły i h. d, u ambulatoryjach i ŭ chacie.

6. Lakarstvy na racepty lekaraŭ buduć vydavacca biazpłatna ŭ aptekach na Vialikaj vul. 24, 53, 3 i Hedymina (b. Mickieviča) 31 na sumu nia bolš jak 2 lt. 50 cnt.

Kiraŭnik Hrupy *śviašč. A. Koŭš*
Sekratar *Ul. Kazłoŭski.*

VOKAM PA ŚVIECIE

Goering naznačany načalnikam vajennaj haspadarki ŭ Niamieččynie. Kali pryniać pad uvahu, što čałaviek hety jość tak-ža načalnikam niamieckich sił u pavietry i 4 ch hadovaha planu haspadarčaha, dyk stanovicca jasnym, što jon stanovicca ciapier načalnikam usiej ułady vykanaŭčaj.

Bałtyckaje z Čornym Moram chočuć złučyć Saviety pry pomačy kanału, jaki łučyŭ-by Buh i Prypieć z Dniaprom i Čornym Moram. Kanał hetki mieŭsia-b być hatovy užo ŭ m. krasaviku siol.

„Vastrejšuju vajnu“ pačnie Anhlija, kali pryjdzie na heta „adpaviedniaja para“ — zajaviŭ anhlicki premjer Chamberlain u aŭtorak 9 h. m.

Uznoŭ ziemletrasieńnie paŭtaryłasia ŭ Turcyi 10 h. m.—u pravincyi Anatolija i ŭ inšych miascovaściach.

Niamieččyna pasiaredničać uziałasia pamiž Savietami i Finlandyjaj. Viestku ab hetym padali švedzkija hazety. Saviety byccam da hetaj prapanovy adniaślisia prychilna, žadajuć tolki, kab ichnyja pravy ŭ Finskim zalivie byli naležna zabiaśpiečany.

Adstaŭka i naznačeńnie. Anhlickija ministry: vajny Hore Belisha i prapahandy Macmillam padalisia ŭ adstaŭku. Na ich miesca ŭžo naznačany ministry novyja. Kažuć, što ŭstupiŭšyja ministry byli staronnikami vastrejšaj i chutčejšaj vajny z Niamieččynaj.

144 novyja vajennyja karabli budujuć Złuč. Štaty Paŭn. Ameryki.

Ataki na mory z boku Niamieččyny spadziajucca anhličanie. Da abarony suproć takoj ataki anhličanie byccam pryhatavanyja.

Italija na Bałkanach arhanizuje palityčny blok. Švedzkija hazety dahadvajucca, što heta chutčej ci paźniej daviadzie da nieparazumieńniaŭ Italii z Savietami, a paśla i z Niamieččynaj.

Saviety ažyŭlajuć svoj handal z Niamieččynaj, katorai pradajuć pierad usim pašu dla skaciny i śvininu. 5 h. m. Saviety padpisali takža handlovuju ŭmovu z Baŭharyjaj.

Finy nie bambardavali estonskaj terytoryi; ab hetym źjaviŭsia aficyjalny finski kamunikat.

„Liniju Mołatava“ ŭ akolicy Leninhradu majucca budavać Saviety, dziela abarony ad finaŭ. „Linija“ heta mieła-b prachodzić na 24 klm. ad staroj finska saviеckaj hranicy. Viestku ab hetym padali hazety anhlickija. Hetyja-ž hazety pišuć, što Hišpancy pasyłajuć finam svaju zbroju, niepatrebnuju ad času zakančeńnia chatniaj vajny ŭ Hišpanii. Transport u Finlandyju italjanskich aeraplanaŭ byŭ zatrymany niemcami na niamieckaj terytoryi.

Narady Italii z Madziarščynaj źviarnuli na siabie ŭvahu ŭsiaho śvietu. Kažuć, što ŭ hetych naradach brała ŭčaście i Niamieččyna, choć i nieaficyjalna. Madziarski ministr Csaki majecca paŭtorna vyjechać jašče ŭ Rym. Niekatoryja dahadvajucca, što da hetych naradaŭ i hutarak buduć jšče pryciahnieny Rumynija i Juhasłavija.

M. Kaganovič—narodny kamisar S.S.S.R. promysłu avijacyjnaha zvolnieny z zajmanaha stanovišča i naznačany na inšaje. Na miesca M. Kaganoviča naznačany Šachurin.

U Finlandyi linija frontu ŭ čatyroch miascoch užo pierajšła praz daŭniejšuju saviecka-finskuju hranicu, tak što vajna ŭžo viadziecca na terytoryi savieckaj. Finlandyi mnoha pamahajuć marazy i śnieżnyja zaviei.

Italija—Madziarščynie. Aficyjalna paviedamlajuć, što Italija zhadziłasia prysłać vajennuju pomač Madziarščynie, kali-b na jaje chto napaŭ.

Anhlija dalej mobilizujecca—pryzyvajučy ŭ armiju usich mužčyn ad 20 da 22 hadoŭ.

Kuplajcie

Cana 1 ekezmplara 50 centaŭ.
Chto kupić bolš, dastanie śkidku.

Žyćcio ŭ Vilni i Kraju

Źmiena nazovaŭ vulic u Vilni. Na prapazyku Instytutu Lituanistyki adnosnyja ŭłady začvierdzili źmienu nazovaŭ vulic u Vilni Miž inš b. vul. Małaja-Pahulanka pierajmienavana na vuł. Kast Kalinoŭskaha; vul. Słavianskaja — na vul. Biełaruskuju; vul. Dobraja — na vul. Fr. Skaryny.

Bramy vulic majuć być adčynieny da 22-aj hadz. Začyniać bramy možna i prad hetaj hadzinaj, ale tady nia možna vymahać zapłaty za adčynieńnie hetaj bramy pierad 22 hadzinaj.

Adčynieńnie Vil. Universytetu pradbačycca na dzień dziaržaŭnaha litoŭskaha śviata 16 lutaha. Akančalnaj pastanovy ab hetym adnak jašče niama.

26 aŭtobusaŭ jeździać pa Vilni. Z časam ličba ich maje być pavialičana na stolki, kab na hałoŭnych linijach aŭtabus za aŭtabusam jechali što 3—4 minuty, a na pabočnych — 5—6 min.

Padatak ad pamieškańniaŭ (lokalovy) u Vilni pradbačycca ŭ 4—10 prac. kamornaha, zamiest dahetulašniaha 8—12 prac. Pamieškańnie z kamornym nie daražej 25 litaŭ maje być ad padatku zusim volnaje.

Vypiski z damovych knihaŭ dla spraŭ pašpartnych mohuć być paśviedčany notarjalna, zamiest dahetulašniaha paśviedčańnia samym mahistratam.

Likvidujecca pradstaŭnictva Ministerstva Aśviety ŭ Vilni. Niezadoŭha, jak viedama, maje ŭ Vilniu pieranieścisia samo Ministerstva Aśviety.

Sojm u Vilniu taksama maje pieranieścisia da m-ca krasavika. Adnačasna Sojm maje być dapoŭnieny pasłami z Vilenščyny. Hetak prynamsia pišuć žydoŭskija hazety ŭ Kaŭnasie.

Śnieh, marazy i zaviei pa całym kraju dajucca mocna ŭ znaki. U Vilni temperatura dachodziła da 40°C (sierada 10.I). Apošnimi dniami marazy krychu adpali. Pakryŭka śnieżnaja ŭva ŭsim kraju davoli hłybokaja.

Prafesaru A. Valdemarasu Rada Humanist. Fakultetu Universytetu im. Vitaŭta Vialikaha 1 -ciu hałasami praciŭ 2-ch daručyła katedru łacinskaha jazyka i litaratury. Pastanova heta musić być začvierdžana jšče Ministram Aśviety. Jak viedama, humanistyčny fakultet pieranosicca ŭ Vilniu,, a znača ŭ Vilniu pryjedzie i praf. Valdemaras.

73.371 asoba ŭ Vilni nia maje prava na litoŭskaje hramadzianstva. Padličeńnie heta zroblena na padstavie rejestracyi achviar vajny ŭ Litoŭskim Čyrvonym Kryžu.

Biežancy pavinny rejestravacca ŭ kamisaryjatach palicyi. Chto ŭ paru nie zarejestrujecca, toj budzie surova pakarany ŭklučna da vysialeńnia z hranic Litvy.

Usiačyna

Daladier — francuski premjer ministraŭ i ministr vajny złamaŭ sabie nahu.

Z Bydgoščy — Klein Berlin chočuć zrabić niemcy. Dziela hetaha całyja kvartały horadu razburvajucca i planujecca horad novy, u stylu čysta niamieckim.

Naša pošta

a. M. M. — kalendar Vam vysłany. Adzin z kuponaŭ nia važny, bo za stary.

V. Kryvičanin—u Rymie. U vialikim kanvercie znajšli my nia šmat, dyk nia miejcie nam za zło, kali čahosci nia znajdziecie vykarystanym. Nia naša vina. Pryvitańnie.

Z. Jał.-mu: Adkaz Vam dadzieny ŭ papiarednim numary ŭ formie asobnaha artykuliku. Ab svaich zaŭvahach pišecie — pastarajemsia da ich datasavacca.

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMAVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ
Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32.
Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1.

VILNIUS